2081-~~54~~ 40

Bestemmingsplan Benedenloop
Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos

GEMEENTE REIDERLAND

gemeente BELLINGWEDDE

ONTWERP

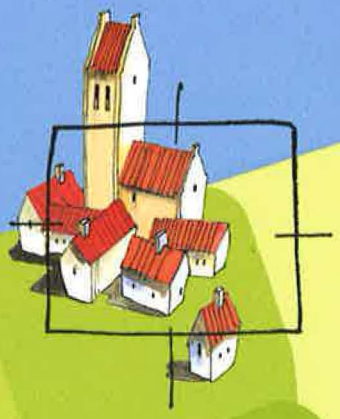

BügelHajema

Plek voor ideeën

Bestemmingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos

ONTWERP

Inhoud

Toelichting en bijlagen
Regels
Plankaart

27 april 2009
Projectnummer 195.23.50.00.00

Ideeën voor een plek

Overzichtskaart

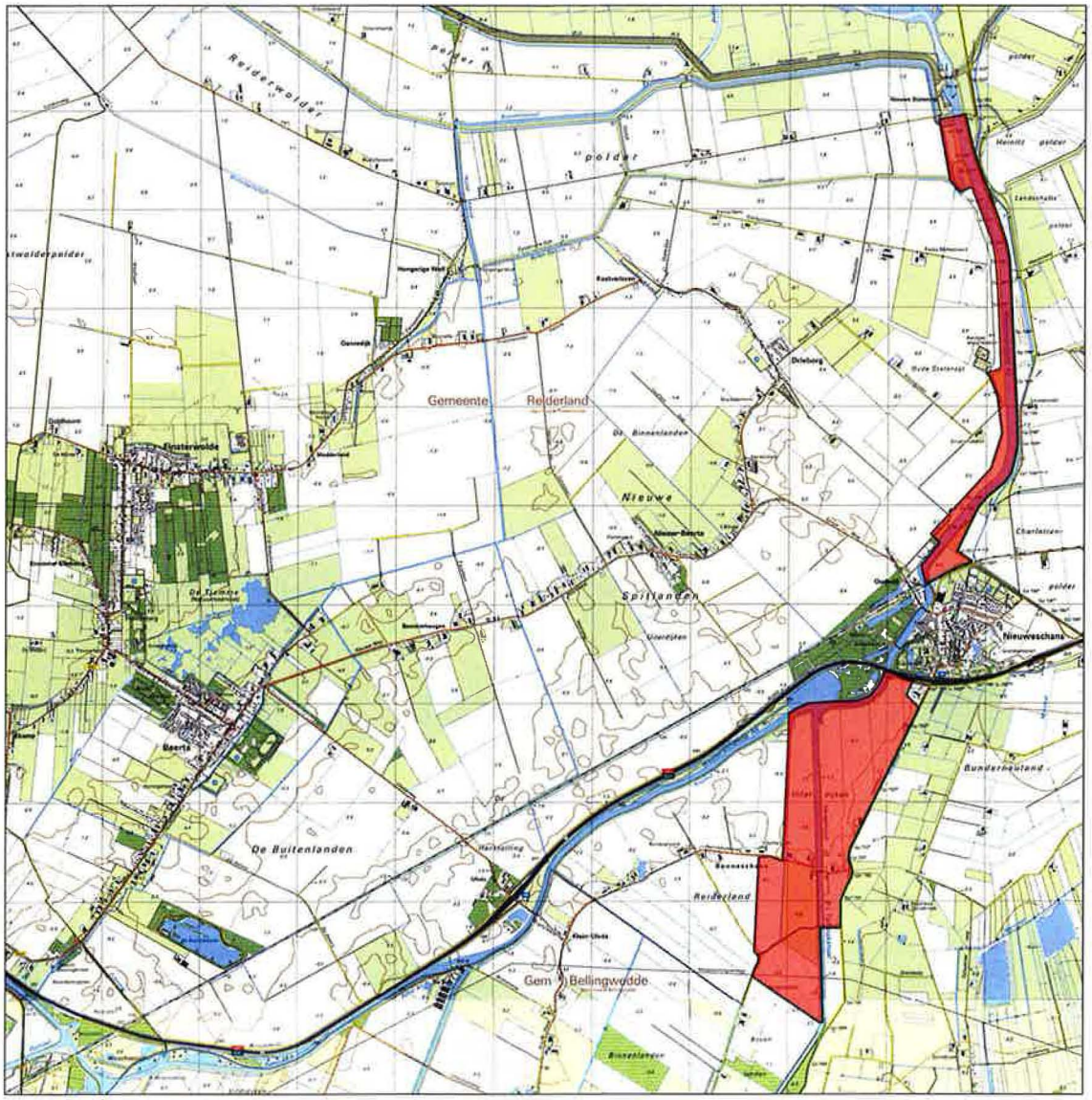

Gemeente Reiderland, bron: Topografische Dienst

Toelichting

Inhoudsopgave

1 Inleiding 9

2 Aanleiding 11

3 Beleid 15
3.1 Rijksbeleid 15
3.2 Provinciaal beleid 15
3.3 Gemeentelijk beleid 16
3.3.1 Gemeente Reiderland 16
3.3.2 Gemeente Bellingwedde 17
3.4 Beleid waterschap 17

4 Planbeschrijving 19
4.1 Huidige situatie 19
4.2 Beschrijving deelgebieden 21
4.2.1 Bergingsgebied/spuiboezem Benedenloop Westerwoldse Aa 23
4.2.2 Bergingsgebied/Stapsteen Bovenlanden 24
4.2.3 Noodbergingsgebied/Stapsteen Hamdijk 25
4.2.4 Noodbergingsgebied Kuurbos 25
4.2.5 Overige gronden behorende tot het plangebied 26
4.3 Toekomstige situatie 26

5 Milieu en ruimtelijke aandachtspunten 29
5.1 Milieueffectrapportage 29
5.2 Water 30
5.3 Bodem 32
5.4 Ecologie 32
5.5 Archeologie 35
5.6 Externe veiligheid 36
5.7 Luchtkwaliteit 36
5.8 Geluidhinder 38
5.9 Duurzaamheid 38

6 Juridische vormgeving 39

7 Economische uitvoerbaarheid 43

8 Inspraak en overleg 45

Bijlagen

Inleiding 1

AANLEIDING

Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen hebben op 13 december 2005 de planuitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan (POP) betreffende de aanwijzing van bergingsgebieden en noodbergingsgebieden in het beheersgebied Waterschap Hunze en Aa's vastgesteld. Daarin wijzen zij een aantal bergingsgebieden en noodbergingsgebieden voor overtollig water aan. De inzet van deze gebieden moet in een extreem natte periode de kans op wateroverlast verkleinen. Gebleken is dat de oorspronkelijke POP-uitwerking niet volledig uitvoerbaar is. Daarom is de POP-uitwerking gedeeltelijk herzien (besluit college van Gedeputeerde Staten van december 2008).

Op grond van de eerste POP-uitwerking en de gedeeltelijke herziening kunnen de vigerende bestemmingsplannen worden herzien, zodat de gebieden door het waterschap voor waterberging kunnen worden ingericht. Het voorliggende plan voorziet hierin.

Voor de hierna omschreven gebieden is tevens een integraal inrichtingsplan opgesteld door het waterschap Hunze en Aa's en de provincie Groningen. Hierin staan ook maatregelen in verband met het realiseren van de robuuste verbindingszone en het dagrecreatieve medegebruik van het gebied. Dit plan doorloopt een afzonderlijke procedure.

PLANGEBIED

Op de overzichtskaart voorin dit plan is de ligging van het plangebied weergegeven. Het plangebied kan worden opgedeeld in een aantal afzonderlijke gebieden:

- bergingsgebied/spuiboezem Benedenloop Westerwoldse Aa;
- bergingsgebied Bovenlanden;
- noodbergingsgebied Hamdijk;
- noodbergingsgebied Kuurbos/Bos op Houwingaham (verder te noemen als Kuurbos).

Voor een nadere beschrijving van deze gebieden wordt verwezen naar paragraaf 4.2.

Het plangebied is voor het grootste deel gelegen in de gemeente Reiderland. Het zuidelijke deel ligt in de gemeente Bellingwedde. Ondanks dat sprake is van een gemeenteoverschrijdend project wordt één bestemmingsplan opgesteld voor de betreffende (nood)bergingsgebieden. Wel is per gemeente een plankaart vervaardigd met daarop alleen het binnen de gemeentegrenzen vallende deel van het plangebied. Zo is voor alle betrokkenen duidelijk welk deel door welke gemeente wordt vastgesteld.

BEGRENZING

De begrenzing van de plangebieden wordt deels gevormd door de Westerwoldse Aa, het B.L. Tijdenskanaal en het Kuurbos/de Hamdijk. Een gebied, ten oosten van het bergingsgebied Bovenlanden, is in het onderhavige plan meegenomen vanwege een logische planbegrenzing. Dit gebied behoudt de huidige functie als bos.

VIGERENDE BESTEMMINGS-PLANNEN

Voor het plangebied zijn drie bestemmingsplannen vigerend. Voor het gebied binnen de gemeente Reiderland zijn dit het bestemmingsplan Buitengebied Beerta (vastgesteld op 19 oktober 1993 en goedgekeurd op 5 april 1999) en het bestemmingsplan Buitengebied Nieuweschans (vastgesteld op 2 februari 1984 en goedgekeurd op 7 mei 1985). Voor het gebied in de gemeente Bellingwedde is dit het bestemmingsplan Buitengebied 1998 (vastgesteld op 9 juli 1998 en goedgekeurd op 23 februari 1999).

PLANVORM

Het bestemmingsplan is ontwikkeld als integrale herziening van de vigerende plannen, omdat verschillende nieuwe bestemmingen aan de gronden worden gekoppeld.

OPBOUW VAN HET PLAN

In het volgende hoofdstuk is de aanleiding tot het opstellen van het voorliggende bestemmingsplan beschreven. Vervolgens is in het derde hoofdstuk het richtinggevende ruimtelijke beleid op rijksniveau, provinciaal en gemeentelijk niveau verwoord. Hoofdstuk 4 geeft de planbeschrijving weer en hoofdstuk 5 is gewijd aan de diverse milieuaspecten. In de laatste drie hoofdstukken komen achtereenvolgens de juridische vormgeving, de economische uitvoerbaarheid en de inspraak en het overleg ex artikel 10 van het Besluit op de ruimtelijke ordening (Bro) aan de orde.

Aanleiding 2

WATEROVERLAST JAREN NEGENTIG

Sinds het begin van de jaren negentig hebben grote delen van Nederland meerdere keren te kampen gehad met ernstige wateroverlast als gevolg van extreme regenval. In 1993 en in 1995 lag het zwaartepunt in het rivierengebied, maar ook in het noorden van het land kwamen hoge waterstanden voor. In 1998 trad wateroverlast op in het westen en in het noorden van het land. Vooral in oktober 1998 was de situatie in de provincie Groningen en in Noord-Drenthe ernstig. Bij langdurige zware regenval op een reeds met water verzadigde bodem beperkte de heersende noordwestenwind de mogelijkheden om boezemwater onder vrij verval op de zee te lozen. Op dergelijke extreme omstandigheden was het waterhuishoudkundig systeem niet berekend. Boezemkaden moesten plaatselijk met zandzakken worden verhoogd en versterkt en enkele polders moesten tijdelijk onder water worden gezet om erger te voorkomen.

STUURGROEP WATER 2000+

Deze gebeurtenissen vormden de aanleiding tot het project 'Hoog water: een visie op waterhuishouding in de 21e eeuw'. Dit project is uitgevoerd in opdracht van de Stuurgroep Water 2000+. In de Stuurgroep Water 2000+ werken de provincies Groningen en Drenthe, de Waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, Rijkswaterstaat Noord-Nederland, het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Regio Noord en het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer Regio Noord en alle Groningse en zeven Drentse gemeenten samen aan de verbetering van de waterhuishouding in Groningen en Noord-Drenthe.

Op landelijk niveau heeft de rijksoverheid naar aanleiding van genoemde perioden met wateroverlast de Commissie Waterbeheer 21e eeuw ingesteld. Op advies van deze commissie heeft Nederland gekozen voor een andere aanpak van de waterproblematiek. Thans wordt overal gewerkt aan een natuurlijker waterbeheer met meer ruimte voor water. Dat moet uiteindelijk bijdragen aan een duurzamer gebruik van de dagelijkse leefomgeving. In dit kader heeft de Stuurgroep Water 2000+ een aantal onderzoeken uitgevoerd en heeft de stuurgroep geadviseerd om in de periode tot 2025 een aantal maatregelen tegen wateroverlast te treffen. Een van deze maatregelen is het aanwijzen en inrichten van een aantal gebieden waarin tijdelijk overtollig boezemwater kan worden opgeslagen. Deze waterbergingsgebieden liggen in de provincie Groningen en Noord-Drenthe. De voorgestelde maatregelen zijn opgenomen in de Stroomgebiedsvisie Groningen/Noord- en Oost-Drenthe (2002).

AANWIJZING GEBIEDEN

De uiteindelijk voor waterberging in aanmerking komende gebieden in het Groningse deel van het beheersgebied van het Waterschap Hunze en Aa's zijn in onderling overleg tussen de provincie Groningen en het waterschap bepaald.

Gedeputeerde Staten hebben deze gebieden gepresenteerd in een brief aan Provinciale Staten met daarbij de beleidsnota 'Doorbraak Waterberging' (2004). In het POP zijn de plannen voor de waterberging uitgewerkt. Deze planuitwerking 'De aanwijzing van bergingsgebieden en noodbergingsgebieden in het waterschap Hunze en Aa's' is vastgesteld op 13 december 2005.

ONDERHAVIGE PLAN

Het onderhavige plan heeft onder andere betrekking op de in de planuitwerking van het POP genoemde waterbergingsgebieden 'Kuurbos', 'Bovenlanden' en 'Binnen Aa'. Wat betreft dit laatste gebied is duidelijk geworden dat een deel van de gronden in het gebied niet vrijwillig kon worden verworven, waardoor dit deel van het bergingsgebied niet op korte termijn (uiterlijk 2010) kon worden gerealiseerd. Ook het kostenaspect van het oorspronkelijke plan speelt hierbij een rol. Dit heeft negatieve gevolgen voor de aanpak van wateroverlast. De provincie Groningen heeft daarom een vervangend waterbergingsgebied aangewezen door middel van een partiële herziening van de genoemde POP-uitwerking uit 2005. In een brief aan Provinciale Staten van 20 juni 2007 hebben Gedeputeerde Staten dit nader gemotiveerd. In de partiële herziening van de POP-uitwerking (vastgesteld in december 2008) is het niet-realiseerbare deel van het gebied Binnen Aa geschrapt.

In het nieuwe plan wordt het oorspronkelijke bergingsgebied Binnen Aa gereduceerd tot het bergingsgebied Benedenloop Westerwoldse Aa. Als vervanging voor het vervallen deel van de Binnen Aa is het gebied Bovenlanden als bergingsgebied aangewezen. Dit gebied omvat het oorspronkelijke noodbergingsgebied Bovenlanden en een extra gebied ten zuiden van de Hamdijk. En omdat daarmee het gebied Bovenlanden als noodbergingsgebied vervalt, wordt het gebied ten noorden van de Hamdijk aangewezen als noodbergingsgebied. Het oorspronkelijke noodbergingsgebied Kuurbos wordt gehandhaafd. Behalve een (nood)bergingsfunctie krijgen de gebieden (met uitzondering van het Kuurbos) tevens een functie voor de aanleg van de robuuste verbindingszone en wordt het mogelijk dat verschillende recreatieve voorzieningen worden gerealiseerd.

In het ontwerp voor het POP 2009-2013 zijn de begrenzing en functies van gebieden, de stapsteen en de te realiseren robuuste verbindingszones vastgelegd.

Verder is van belang dat ten opzichte van de fase van het voorontwerpbestemmingsplan het inrichtingsplan gedeeltelijk is aangepast, met name met betrekking tot de situering van de kaden aan weerszijden van de Hamdijk ten westen van het B.L. Tijdenskanaal. Deze kaden zijn op minimaal 200 m afstand van de weg geprojecteerd (met uitzondering van Hamdijk 14, waarover bilaterale afspraken met de eigenaar en de provincie/het waterschap zijn gemaakt). Ook is de situering van de kaden dusdanig, dat de betrokken bewoners van dit deel van de Hamdijk voor een deel vrij uitzicht vanaf hun erf behouden. De gewijzigde situering van de kaden is bevestigd door Provinciale Staten van Groningen en inmiddels opgenomen in het ontwerp voor het POP 2009-2013 en in het ontwerpinrichtingsplan waterberging en natuur omgeving Nieuweschans.

Daarnaast zijn de kaden zoveel mogelijk gecombineerd met de randen van de grootschalige open ruimte, waardoor zo min mogelijk versnippering van de grootschalige open ruimte plaatsvindt. De hoogte van de kaden in het gebied stemt overeen met de hoogte van de kaden langs het B.L. Tijdenskanaal. Ook sluit de situering van de kaden aan op het opstrekkende verkavelingspatroon in het gebied van de Hamdijk.
Ten slotte zij vermeld, dat de inrichting van de stapsteen robuuste verbindingszone is aangepast door de provincie. In het ontwerpinrichtingsplan waterberging en natuur omgeving Nieuweschans is sprake van een drogere variant van de stapsteen: de oppervlakte open water is met de helft teruggebracht; daarnaast is het areaal vochtige graslanden in de stapsteen substantieel uitgebreid (met mogelijke beweiding).

Beleid 3

3.1 Rijksbeleid

De rijksoverheid heeft in het Waterbeleid 21e eeuw het beleid ten aanzien van water herijkt. Het Waterbeleid 21e eeuw heeft als doelstelling om, in het licht van de klimaatveranderingen, het watersysteem op orde te brengen, in de eerste plaats voor het verminderen van wateroverlast. De plannen hiervoor worden onder andere opgesteld door de waterschappen.

3.2 Provinciaal beleid

Het vigerende waterbeleid van de provincie Groningen is vastgelegd in het POP 2 (vastgesteld door Provinciale Staten op 5 juli 2006).

Het POP 2 gaat uit van een gebiedsgerichte aanpak met toekomstperspectieven voor de regio's Centraal, Noord, Oost en West. Deze regioperspectieven bestaan uit een doorkijk naar 2030, een gebiedstypering met de belangrijkste kwaliteiten, kansen, aandachtspunten en opgaven. Het plangebied valt onder de regio Oost. POP 2

De hoofddoelstelling van het omgevingsplan is: voldoende werkgelegenheid en een voor mens en natuur leefbaar Groningen met behoud en versterking van de kwaliteiten van de fysieke leefomgeving, waarbij toekomstige generaties voldoende mogelijkheden houden om zich te ontplooien (duurzame ontwikkeling).

Functiekaart

Op de functiekaart hebben het bergingsgebied Benedenloop Westerwoldse Aa, het noodbergingsgebied Hamdijk en een deel van het bergingsgebied Bovenlanden de functie 'landbouw in grootschalig open gebied'. Het overige gebied heeft de functie bos (bestaand en zoekruimte). Uitgangspunt bij landbouw in grootschalig open gebied is het handhaven en verbeteren van de productieomstandigheden voor de landbouw. De hoofddoelstelling van de functie bos is behoud, herstel en ontwikkeling van multifunctioneel bos.

Door het gebied Hamdijk/Bovenlanden loopt een 'robuuste verbindingszone'. Deze verbindingszone loopt vanaf de Blauwestad via de Westerwoldse Aa in oostelijke richting naar Nieuweschans. Bij Nieuweschans splitst de verbindingszone zich in een noordelijke en zuidelijke aftakking. De noordelijke aftakking loopt via de Westerwoldse Aa naar de Dollard en de zuidelijke aftakking loopt

langs het B.L. Tijdenskanaal via het natuurgebied De Lethe naar de Brualer Schloot in Duitsland. In het POP is als beleid geformuleerd dat ruimtelijke ontwikkelingen de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (waaronder de Robuuste Verbindingszones) zoveel mogelijk moeten ondersteunen en in elk geval niet mogen belemmeren.

PLANUITWERKING POP

De planuitwerking van het POP 'De aanwijzing van bergingsgebieden en noodbergingsgebieden in het Waterschap Hunze en Aa's' heeft de status van streekplanuitwerking. De POP-uitwerking waterberging is op 13 december 2005 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In deze uitwerking worden twee soorten gebieden onderscheiden:

- Bergingsgebieden, deze gebieden worden vaker dan gemiddeld één keer in de 100 jaar ingezet. De functie van deze gebieden is: berging wateroverlast.
- Noodbergingsgebieden, deze gebieden worden gemiddeld één keer in de 100 jaar of minder vaak gebruikt. De functie van deze gebieden is: noodberging wateroverlast.

Zoals in het vorige hoofdstuk staat beschreven, wijkt het onderhavige plan af van de plannen zoals deze staan beschreven in de planuitwerking van het POP. De POP-uitwerking is daarom gedeeltelijk herzien.

POP 2009-2013

Zoals ook in het vorige hoofdstuk aan de orde is gekomen, zijn de nieuwe begrenzingen en functies van de waterbergingsgebieden, de stapsteen en de robuuste verbindingszones in het POP 2009-2013 vastgelegd.

3.3 Gemeentelijk beleid

Het plangebied ligt grotendeels in de gemeente Reiderland. Een klein deel ligt in de gemeente Bellingwedde. In het navolgende wordt ingegaan op de vigerende bestemmingsplannen.

3.3.1 Gemeente Reiderland

Het bergingsgebied Benedenloop Westerwoldse Aa, de noodbergingsgebieden Hamdijk en Kuurbos en een deel van het beoogde bergingsgebied Bovenlanden liggen in de gemeente Reiderland. Het gebied aan de Hamdijk bij Nieuweschans ligt in het plangebied van het bestemmingsplan Buitengebied Nieuweschans. Dit plan dateert uit 1984 en is in 2000 voor het laatst gedeeltelijk herzien. Het gebied ten noorden van Nieuweschans valt onder het bestemmingsplan Buitengebieden Beerta (herziening 1993). Het betreft bestemmingsplannen met een conserverend karakter. Het gebied direct langs de Hamdijk is bestemd voor Agrarische bedrijven en Wonen. Een strook langs een gedeelte van de Westerwoldse Aa is bestemd voor Natuurgebieden en beplanting. Voor

het overige heeft het gebied de bestemming Agrarische Kultuurgronden. De Westerwoldse Aa en het B.L. Tijdenskanaal hebben de bestemming Water. Op het moment loopt een project om voor het landelijk gebied van de gemeenten Scheemda, Winschoten en Reiderland een nieuw bestemmingsplan buitengebied op te stellen. Inmiddels is de Kadernota bestemmingsplan buitengebied vastgesteld die, naast een gebiedsvisie, de planologische uitgangspunten per thema bevat. Hierin is de opgave voor waterberging ook benoemd en meegenomen.

3.3.2
Gemeente Bellingwedde

Een deel van het beoogde bergingsgebied Bovenlanden ligt in de gemeente Bellingwedde. Het bestemmingsplan Buitengebied Bellingwedde 1998 beschrijft het ruimtelijke beleid voor het buitengebied van de gemeente Bellingwedde. Het bestemmingsplan is conserverend van aard.
Met het bestemmingsplan heeft de gemeente veelal de bestaande situatie vastgelegd. Bestaande functies zijn van een actuele planologische regeling voorzien. Het gebied Bovenlanden is in het bestemmingsplan voorzien van de bestemming Agrarisch gebied met een gesloten landschap. Dit betekent dat de grond is bestemd voor de uitoefening van het agrarisch bedrijf. Voorts is het bestemmingsplan voorzien van de mogelijkheid om de agrarische bestemming te wijzigen in de bestemming Bosgebied.

3.4
Beleid waterschap

BEHEERSPLAN 2003-2007

Het beleid van het Waterschap Hunze en Aa's is vastgelegd in het Beheersplan 2003-2007. De provincies Groningen en Drenthe hebben ingestemd met het verzoek van het Algemeen Bestuur van het waterschap om de geldigheidsduur van het beheersplan te verlengen tot 1 januari 2010. Het Beheersplan 2003-2007 is door middel van een appendix geactualiseerd.

Het beleid is opgehangen aan vier thema's: veiligheid, watersystemen, schoon water en functies. De opgaven zijn gekoppeld aan de geografische gebiedskenmerken en bestemmingen. Ten aanzien van waterberging wordt als opgave gesteld het creëren en behouden van ruimte voor water met, waar mogelijk, de keuze voor een combinatie van functies. Deze bestemmingen zijn een ruimtelijke vertaling van het provinciale beleid in het POP. Op basis van de functiekaart uit het POP is een functiekaart van het waterschap opgesteld.

WATERBERGING

Met betrekking tot het onderwerp waterberging is de nota Doorbraak waterberging (vastgesteld in mei 2004) van belang.

Het Waterschap Hunze en Aa's neemt de aanwijzing van de waterbergingsgebieden over in het eerstvolgende beheersplan.

Na de herziening van de bestemmingsplannen richt het waterschap de aangewezen gebieden in en neemt vervolgens de inrichtingsmaatregelen op in de legger. De legger bevat informatie over de richting, vorm, afmeting en constructie van de waterbouwkundige voorzieningen.

Planbeschrijving 4

4.1 Huidige situatie

In deze paragraaf zal de huidige situatie van de verschillende deelgebieden worden beschreven. Het gaat hierbij om de algemene kenmerken, de ligging en de ruimtelijke structuur. Maar allereerst volgt een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van het totale gebied.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS PLANGEBIED

De omgeving van het plangebied werd in de veertiende eeuw bijna geheel door de Dollard verzwolgen. Nadat het land in de zestiende eeuw nog eens door zware stormvloeden werd geteisterd, kon de Dollard zich in twee richtingen in het achterland uitbreiden. Vanaf die tijd begon men snel de zee terug te dringen, dit gebeurde zowel door natuurlijke aanslibbing als door actieve inpoldering. Op de kaarten op de volgende pagina is de historische ontwikkeling van het gebied weergegeven.

Door de inpoldering werd ook het strategisch belangrijke grensgebied uitgebreid. In 1628 werd daarom op de grens tussen land en zee een vestingwerk, de Nieuwschans, aangelegd. Oudezijl is een buurtschap dat tegen Nieuweschans aan ligt. De naam Oudezijl verwijst naar de zijl (sluis) welke hier in 1690 werd aangelegd, om in geval van nood de omliggende landerijen onder water te kunnen zetten. In eerste instantie werd in de nieuwe zeedijk een sluis aangelegd in de Westerwoldse Aa. Daarnaast werd een kanaal gegraven waarin een tweede sluis kwam, de Vierkarspelenzijl. Beide sluizen werden in 1669 door een storm weggespoeld. De oude loop van de Westerwoldse Aa werd daarna gedempt. In het nieuwe kanaal werd een nieuwe sluis aangelegd; de Tienkarspelenzijl. Deze verloor echter al vrij spoedig zijn betekenis, omdat ten noorden nieuw land werd ingepolderd en ook nieuwe dijken werden aangelegd. Dat leidde in 1707 tot de bouw van een nieuwe sluis: de Statenzijl. Vanaf dat moment stond de Tienkarspelenzijl bekend als de Oudezijl. De sluis werd in 1827 afgebroken, aangezien de sluis na de aanleg van de Reiderwolderpolder geen functie meer had. De nieuwe sluis die toen is aangelegd, is de Nieuwe Statenzijl.

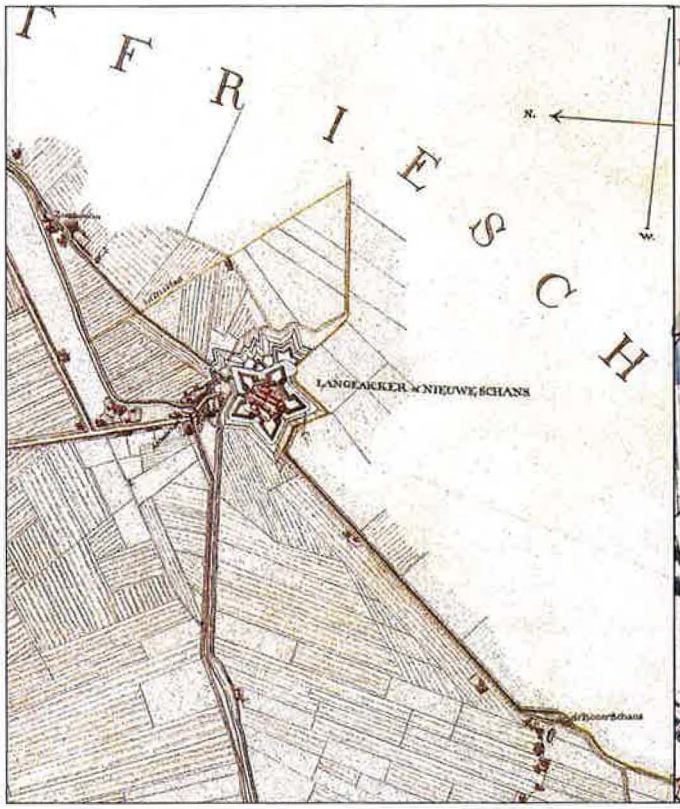

Kaart van circa 1773-1794

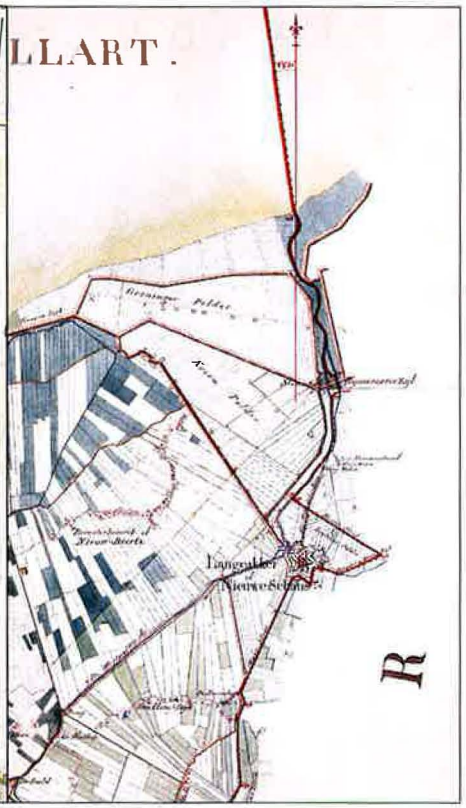

Kaart van circa 1819-1829

Kaart van circa 1908

Kaart van circa 1955-1965

De Westerwoldse Aa is van oorsprong een oud riviertje in Westerwolde. Door verschillende omleggingen heeft het totale tracé meer het karakter van een kanaal gekregen. De Westerwoldse Aa loopt van Wedde (Wedderbergen) via Nieuweschans naar Nieuwe Statenzijl. De Westerwoldse Aa is geschikt voor de recreatievaart.

WESTERWOLDSE AA

Spuilocatie 'Nieuwe Statenzijl'

Het B.L. Tijdenskanaal loopt vanaf het Ruiten Aa kanaal bij Veelerveen naar Nieuweschans en is circa 15,5 km lang. Dit kanaal maakte deel uit van het kanalisatieplan voor Westerwolde (1893). Belangrijke initiatiefnemer voor dit plan was Boelo Luijtjens Tijdens. Westerwolde had begin twintigste eeuw te lijden van wateroverlast, wat werd veroorzaakt door de ontginning en verveningen van het Bourtangermoeras. Daarnaast zou door het graven van het kanaal Westerwolde voor scheepvaart toegankelijk worden (onder andere voor de turfafvoer). In 1911 werd het B.L. Tijdenskanaal aangelegd. Na de Tweede Wereldoorlog verloor het kanaal zijn functie voor de scheepvaart. Het kanaal heeft wel de functie voor waterafvoer behouden. Ook is het kanaal geschikt voor de recreatievaart.

B.L. TIJDENSKANAAL

4.2
Beschrijving deelgebieden

Op de volgende bladzijde is een overzichtskaart uit het inrichtingsplan opgenomen. In deze paragraaf worden de verschillende deelgebieden beschreven. Voor de duidelijkheid wordt opgemerkt dat de begrenzing op deze kaart niet overeenkomt met de plangrens van voorliggend bestemmingsplan.

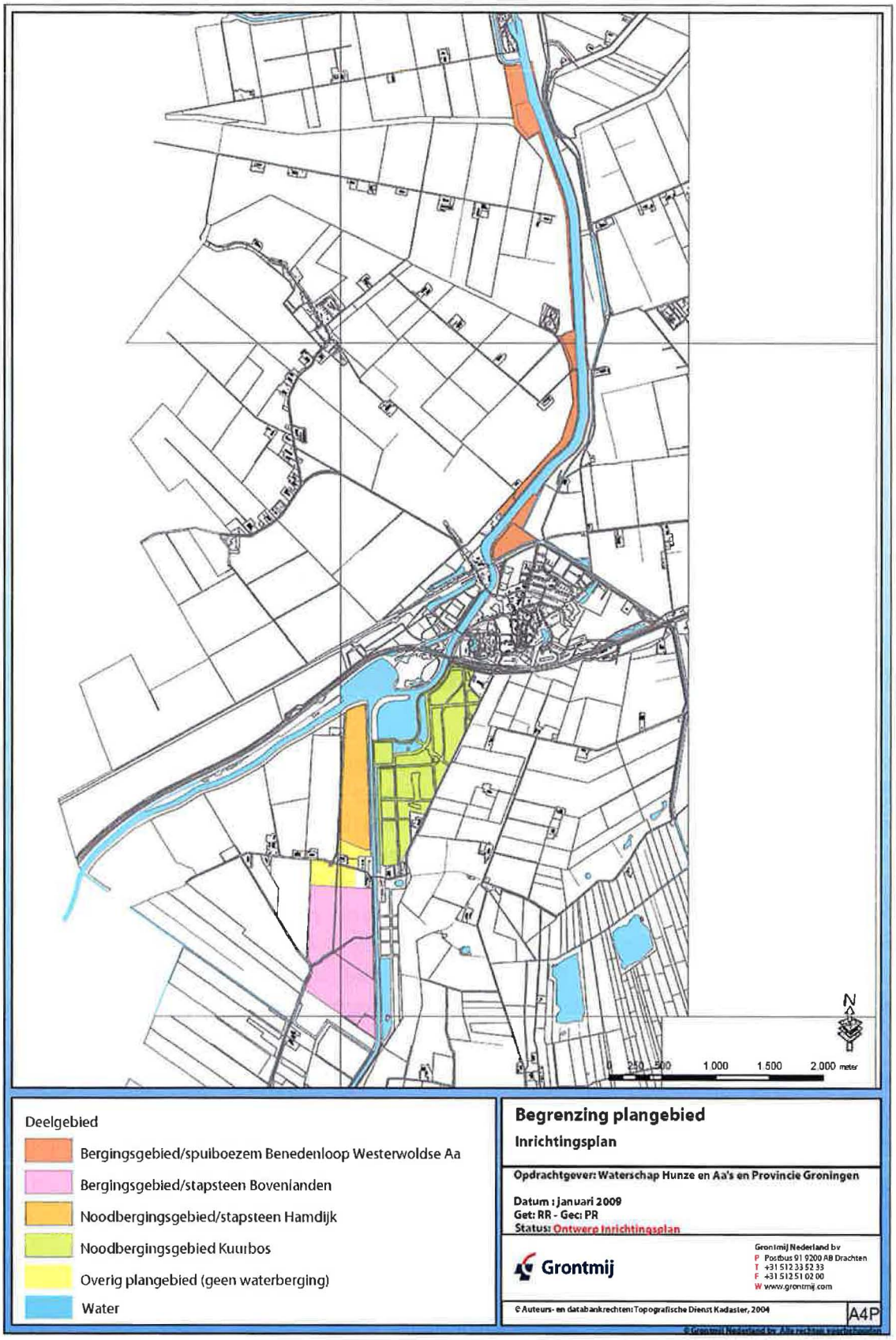
N
0 250 500 1.000 1.500 2.000 meter
Deelgebied
Bergingsgebied/spuiboezem Benedenloop Westerwoldse Aa
Bergingsgebied/stapsteen Bovenlanden
Noodbergingsgebied/stapsteen Hamdijk
Noodbergingsgebied Kuurbos
Overig plangebied (geen waterberging)
Water
Begrenzing plangebied
Inrichtingsplan
Opdrachtgever: Waterschap Hunze en Aa's en Provincie Groningen
Datum : Januari 2009
Get: RR - Gec: PR
Status: Ontwerp Inrichtingsplan
Grontmij
Grontmij Nederland bv
P Postbus 91 9200 AB Drachten
T +31 512 33 52 33
F +31 512 51 02 00
W www.grontmij.com
© Auteurs- en databankrechten: Topografische Dienst Kadaster, 2004
A4P

4.2.1
Bergingsgebied/spuiboezem Benedenloop Westerwoldse Aa

KENMERKEN

Eigendomssituatie: particulier bezit, Waterschap Hunze en Aa's, NS Vastgoed, Bureau Beheer Landbouwgronden.
Bebouwing: geen

LIGGING EN BEGRENZING

Dit deel van het plangebied ligt tussen Nieuweschans en Nieuwe Statenzijl in de Kroonpolder, de Stadspolder en de Reiderwolderpolder.
De noordelijke grens ligt bij Nieuwe Statenzijl. De landgrens met Duitsland vormt de oostelijke grens van het plangebied. De zuidelijke grens wordt gevormd door het spoor en de westelijke grens wordt deels gevormd door bestaande watergangen.

Waar mogelijk zijn bestaande kadelichamen zoveel mogelijk binnen het plangebied gehouden.

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

Het gebied wordt gebruikt voor akkerbouw, met name voor het verbouwen van graan. Binnen dit deel van het plangebied komt geen bebouwing voor. Wel ligt direct langs de westzijde van het plangebied een aardgasdoorvoerlocatie van de Gasunie. Aan de zuidwestzijde grenst het plangebied aan een boerderij.

Door de ruilverkaveling is de verkaveling en het gebruik grootschaliger geworden en het aantal sloten afgenomen. Het gebied kenmerkt zich door openheid met weinig opgaande beplanting. De enige wegen in dit deel van het plangebied zijn een doodlopende weg en een fietspad langs de Westerwoldse Aa.

Kroonpolder (vanaf Drieborg)

Westerwoldse Aa

BODEM EN WATER

De bodem bestaat uit zware klei. In het plangebied ligt enige afstand achter de dijk nog een watergang.

4.2.2
Bergingsgebied/Stapsteen Bovenlanden

KENMERKEN

Eigendomssituatie: Particulier bezit, Staatsbosbeheer, provincie Groningen, Bureau Beheer Landbouwgronden (gronden worden verpacht)
Bebouwing: een boerderij en twee woningen
Bijzonderheden: een hoogspanningsleiding loopt door het gebied

LIGGING EN BEGRENZING

Het overgrote deel van dit deel van het plangebied ligt ten zuiden van de Hamdijk en ligt langs de westkant van het B.L. Tijdenskanaal. De zuidelijke grens ligt bij de knik in het B.L. Tijdenskanaal en de westelijke grens wordt gevormd door de Hamsterweg en een smalle watergang.

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

Het gebied aan de westzijde van het kanaal heeft een landbouwkundige functie. Door dit gebied lopen een fietspad en een hoogspanningsleiding. Langs het kanaal ligt opgaande beplanting. Het bosgebied ten oosten van het B.L. Tijdenskanaal kent een relatief jonge beplanting met enkele waterpartijen.

B.L. Tijdenskanaal

Bergingsgebied Bovenlanden

Langs de Hamdijk zijn een boerderij en twee woningen gesitueerd.

Natuurgebied

Boerderij aan de Hamdijk

BODEM EN WATER

Dit gebied heeft een venige ondergrond. Deze venige ondergrond is bedekt met een kleilaag. In het zuidwesten komen gronden voor, die duiden op de overgang van de klei- op veengronden naar pleistocene zandgronden. Binnen het

plangebied ligt behalve het B.L. Tijdenskanaal ook nog een aantal kleinere watergangen.

4.2.3
Noodbergingsgebied/Stapsteen Hamdijk

KENMERKEN

Eigendomssituatie: Particulier bezit, provincie Groningen
Bebouwing: twee boerderijen/woonhuizen

LIGGING EN BEGRENZING

Dit deel van het plangebied is gelegen ten noorden van de Hamdijk en ten westen van het B.L. Tijdenskanaal. Het gebied bestaat uit een langgerekte kavel en strekt zich uit tot de Westerwoldse Aa bij de A7.

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

Dit deel van het plangebied kenmerkt zich door openheid en wordt voor agrarische doeleinden gebruikt. Ten westen van dit deel van het plangebied ligt een watergang en een weg.

Woonboerderij aan de Hamdijk

BODEM

In dit gebied komen oude poldervaaggronden voor die bestaan uit zware klei tot klei.

4.2.4
Noodbergingsgebied Kuurbos

KENMERKEN

Eigendomssituatie: Particulier bezit, Staatsbosbeheer
Bebouwing: een boerderij, een glasblazerij en een aantal woningen

LIGGING EN BEGRENZING

Dit (bos)gebied ligt ten zuidwesten van Nieuweschans. Voor de begrenzing zijn in eerste instantie de eigendomsgrenzen van Staatsbosbeheer aangehouden.

Het terrein direct langs de A7 en ten noordwesten van het Kuurbos is buiten het plangebied gehouden. Aan de oostzijde van het Kuurbos is de weg (de Hamdijk) als begrenzing aangehouden.

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

Dit gebied bestaat uit bos met meerdere wandelpaden. Navolgende foto's geven een indruk van het plangebied.

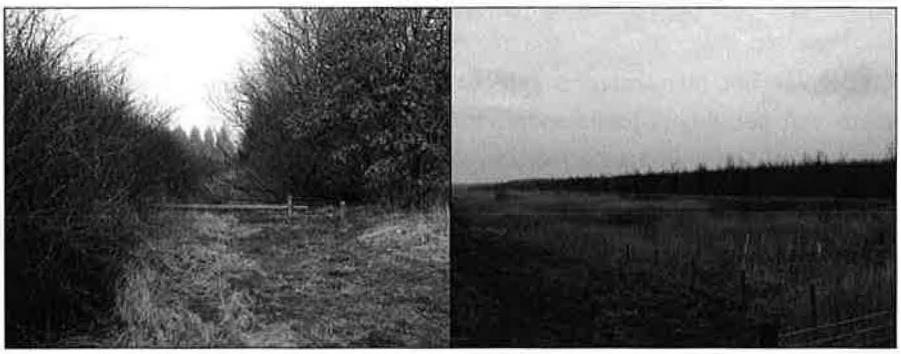

Binnen het Kuurbos zijn enkele waterpartijen aanwezig

4.2.5
Overige gronden behorende tot het plangebied

Het gebied ten oosten van het B.L. Tijdenskanaal en ten zuiden van de Hamdijk is meegenomen in het plangebied om aan deze zijde op het grondgebied van de gemeente Reiderland een logische begrenzing te bereiken. Deze gronden maken geen onderdeel uit van het door het waterschap en de provincie opgestelde inrichtingsplan en krijgen derhalve geen functie als waterbergingsgebied.

4.3
Toekomstige situatie

Waterberging

Uitgangspunt van het voornemen is de inrichting van een aantal (nood)bergingsgebieden. De exacte inrichting van het gebied wordt neergelegd in een inrichtingsplan dat is opgesteld door het Waterschap Hunze en Aa's en de provincie Groningen. Voor meer informatie over de inrichtingsmaatregelen wordt daarom verwezen naar dit plan. Het inrichtingsplan doorloopt een zelfstandige procedure inclusief mogelijkheden voor bezwaar en beroep.

INRICHTINGS-MAATREGELEN

Om een gebied geschikt te maken als (nood)bergingsgebied is een aantal inrichtingsmaatregelen nodig. Het gaat daarbij globaal om de volgende zaken:

- aanleg nieuwe waterkerende kaden;
- realisatie waterinlaatvoorzieningen;
- aanpassing van kunstwerken aan de randen van het gebied;
- aanbrengen afsluitbare duikers;

- maatregelen overige infrastructuur;
- beschermen mogelijk kwetsbare functies in het gebied (woningen, overige waarden);
- afsluiten eventuele duikers in het gebied;
- aanpassen van sloten;
- afgraven van gronden.

Bij de versterking of aanleg van kaden (met uitzondering van het herstel van de oude zeedijken ten noorden van Nieuweschans) wordt een kruinhoogte van N.A.P. +2,0 m gerealiseerd om de veiligheid achter deze kaden te kunnen garanderen.

INZET (NOOD)WATERBERGING

Bij inzet zal het gebied in ongeveer twee etmalen volstromen. Het water wordt ingelaten vanuit de daarnaast gelegen kanalen (de boezem). Bij de inrichting van het bergingsgebied Bovenlanden en de noodbergingsgebieden Kuurbos en Hamdijk wordt één inlaat per gebied gemaakt. Het gebied blijft gedurende één tot vier weken onder water staan, waarbij de waterstanden gemiddeld 2,0 m (noodbergingsgebieden Hamdijk en Kuurbos) tot 2,5 m (bergingsgebied Bovenlanden) boven maaiveld staan. Vervolgens zal het grootste deel van het water onder vrij verval weer uitstromen naar de boezem. Daarna verlaat het resterende water via het normale afwateringssysteem het gebied. Het bergingsgebied Benedenloop Westerwoldse Aa is gekoppeld aan de boezem en de waterstand fluctueert mee met de waterstand in de Westerwoldse Aa.

Natuur

Behalve een (nood)bergingsfunctie, krijgt het gebied (Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk en Bovenlanden) een belangrijke betekenis voor de robuuste verbindingszone die vanuit Midden-Groningen via Blauwestad naar Duitsland en de Dollard loopt. De gebieden Hamdijk en Bovenlanden zullen worden ingericht als stapsteen in deze robuuste verbindingszone. De robuuste verbindingszone is een zone die natte natuurgebieden onderling met elkaar verbindt.

Recreatieve voorzieningen

Binnen het plangebied wordt het mogelijk dat verschillende recreatievoorzieningen worden gerealiseerd, Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan landschap (inclusief inpassing kaden), archeologie en cultuurhistorie.

Bij recreatieve voorzieningen kan onder andere gedacht worden aan een jachthaven ten noorden van Nieuweschans, een fietspad tussen de gaslocatie en Nieuwe Statenzijl (langs de Westerwoldse Aa) en meer recreatieve verbindingen met Duitsland.

Overige ontwikkelingen

De grond tegenover de boerderij Hamdijk 29 wordt ter verkoop aangeboden, waarbij de uiteindelijke functie nog nader kan worden bepaald: agrarisch, natuur (via particulier natuurbeheer) of onder nader te bepalen voorwaarden (en op basis van POP 2009-2013) eventueel de ontwikkeling van een landgoed. Voorafgaande aan de verkoop zal de kolk worden hersteld door de provincie en/of het waterschap. De aanwonenden en eigenaren van aanliggende gronden in het gebied hebben voorrang bij de mogelijkheid tot koop. De nadere regeling in dezen wordt nog uitgewerkt. Mocht van deze mogelijkheid tot aankoop geen gebruik worden gemaakt door de betrokken aanwonenden of grondeigena(a)r(en) dan zal deze grond alsnog onderdeel kunnen worden van de robuuste verbindingszone. De provincie neemt hiertoe later nog een apart besluit. Om op de plannen te kunnen inspelen, is in het plan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen waarmee de gronden kunnen worden gewijzigd ten behoeve van een landgoed of natuur.

Voor een totaaloverzicht van de inrichtingsmaatregelen wordt verwezen naar het Inrichtingsplan voor de Benedenloop van de Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden.

5 Milieu en ruimtelijke aandachtspunten

In dit hoofdstuk zullen verschillende milieuaspecten ten gevolge van de realisatie van natuur en waterberging aan bod komen. In het onderhavige plan is een aantal wijzigingsbevoegdheden opgenomen. In de huidige situatie is nog niet duidelijk of en zo ja wanneer van deze bevoegdheden gebruik zal worden gemaakt. Nader (milieukundig) onderzoek wordt dan ook pas verricht op het moment dat het gebruik van de wijzigingsbevoegdheden aan de orde is.

5.1 Milieueffectrapportage

De milieukundige effecten zijn in verschillende fases reeds onderzocht. Onderstaand volgt een korte weergave van de diverse onderzoeken.

Strategische Milieubeoordeling

Om te bepalen welke gebieden geschikt zouden zijn voor de waterberging, heeft in het kader van de eerste POP-uitwerking een Strategische Milieubeoordeling (SMB) plaatsgevonden. De bevindingen van dit onderzoek zijn weergegeven in het Milieurapport Strategische Milieubeoordeling (Grontmij, 2005).

Het rapport is opgesteld om het milieu een volwaardige plaats in de besluitvorming op strategisch niveau te geven. De mogelijke milieueffecten zijn in beeld gebracht en in de afwegingen voor het mogelijk maken van het plan meegenomen. Het rapport beschrijft de milieueffecten van verschillende oplossingen en geeft een relatieve vergelijking van alternatieven (op milieueffecten).

PlanMER 1

Gebleken is dat de inrichting van het oorspronkelijke bergingsgebied Binnen Aa niet geheel volgens de eerste POP-uitwerking kan worden gerealiseerd. Ten behoeve van de partiële herziening van de POP-uitwerking is daarom een planMER (voorheen SMB) opgesteld, onder de titel 'Plan-Milieueffectrapport aanpassing waterbergingsgebied Binnen Aa (benedenloop Westerwoldse Aa) en Bovenlanden' (februari 2008). In deze planMER worden verschillende gebiedsvarianten met elkaar vergeleken.

MER Waterberging Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Bovenlanden en Hamdijk

Bij dit project worden meerdere m.e.r.-plichtige activiteiten uitgevoerd. De ontgronding valt onder categorie C 16.1 van het Besluit m.e.r. Daarnaast is sprake van functiewijziging van landbouw naar natuur/waterberging, die valt onder categorie D 9 en van maatregelen ten behoeve van 'flood relief Works', als bedoeld in de EU-richtlijn voor milieueffectrapportage. Dit MER is dus opgesteld ten behoeve van de besluitvorming in het kader van de vergunning op grond van de Ontgrondingenwet door de provincie Groningen en ten behoeve van de wijziging van de bestemmingsplannen van de gemeenten Reiderland en Bellingwedde. Het Waterschap Hunze en Aa's, de provincie Groningen en de gemeenten Reiderland en Bellingwedde hebben ervoor gekozen de benodigde m.e.r.-procedures samen te brengen in één procedure. De provincie Groningen treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

In het MER is beschreven welke alternatieven zijn onderzocht en wat de verwachte milieueffecten van deze alternatieven zijn. Tevens is het wettelijk verplichte Meest Milieuvriendelijk Alternatief uitgewerkt en is een Voorkeursalternatief bepaald. Dit voorkeursalternatief is uitgewerkt in het inrichtingsplan en daarmee het bestemmingsplan en de aanvraag voor de ontgrondingsvergunning.

Het MER wordt gelijktijdig met het ontwerp van het bestemmingsplan en de aanvraag voor de ontgrondingsvergunning gepubliceerd en samen met deze stukken ter visie gelegd.

Na afloop van de inspraaktermijn toetst de Commissie m.e.r. het MER op juistheid en volledigheid op basis van de wet en de vastgestelde richtlijnen voor het MER. Bij de toetsing worden ook de tijdens de inspraak ingebrachte opmerkingen en adviezen betrokken. De commissie brengt haar 'toetsingsadvies' uit aan het coördinerend bevoegd gezag. Het bevoegd gezag gaat daarna verder met de besluitvorming over wijziging van de bestemmingsplannen en de ontgrondingsvergunning. Daarbij wordt rekening gehouden met de milieugevolgen en de ontvangen inspraakreacties en adviezen. Aangegeven wordt op welke wijze rekening is gehouden met de uitkomsten van het MER.

5.2
Water

Op grond van een afspraak uit de Startovereenkomst 'Waterbeleid 21e eeuw', moeten decentrale overheden in de toelichting op ruimtelijke plannen een waterparagraaf opnemen. In die paragraaf moet worden uiteengezet wat voor gevolgen het plan in kwestie heeft voor de waterhuishouding, dat wil zeggen het grondwater en het oppervlaktewater. Het is de schriftelijke weerslag van de zogenaamde watertoets: "het hele proces van vroegtijdig informeren, advi-

seren (door de waterbeheerder), afwegen en beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten in ruimtelijke plannen en besluiten".

Beleidskader

Het kader voor de watertoets is het vigerend beleid (Vierde Nota Waterhuishouding, Waterbeleid 21e eeuw, Europese Kaderrichtlijn water en de beleidslijn Ruimte voor de Rivier). De watertoets is vastgelegd in het Besluit op de ruimtelijke ordening.

Een aantal relevante beleidsdocumenten wordt in het navolgende kort besproken.

Vierde Nota Waterhuishouding

RIJKSBELEID

De Vierde Nota Waterhuishouding van december 1998 verwoordt de regeringsbeslissing. Een van de speerpunten is een duurzaam stedelijk waterbeheer, met als belangrijke elementen:

- waterbesparende maatregelen in de woning;
- het afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering;
- het vasthouden van regenwater in vijvers en in de bodem;
- herwaardering van watersystemen bij de ruimtelijke inrichting van (nieuwe) woongebieden.

Waterbeleid 21e eeuw

Met het Waterbeleid 21e eeuw wordt ingespeeld op toekomstige ontwikkelingen die hogere eisen stellen aan het waterbeheer. Het gaat hierbij om onder andere de klimaatverandering, bodemdaling en zeespiegelrijzing. Het Waterbeleid 21e eeuw heeft twee principes voor duurzaam waterbeheer geïntroduceerd, te weten de tritsen:

- vasthouden, bergen en afvoeren;
- schoonhouden, scheiden en zuiveren.

De trits vasthouden, bergen en afvoeren houdt in dat overtollig water zoveel mogelijk bovenstrooms wordt vastgehouden in de bodem en in het oppervlaktewater. Vervolgens wordt zo nodig het water tijdelijk geborgen in bergingsgebieden en pas als vasthouden en bergen te weinig opleveren, wordt het water afgevoerd.

Bij de trits schoonhouden, scheiden en zuiveren gaat het erom dat het water zoveel mogelijk wordt schoongehouden. Vervolgens worden schoon en vuil water zoveel mogelijk gescheiden en als laatste, wanneer schoonhouden en scheiden niet mogelijk is, komt het zuiveren van verontreinigd water aan bod.

BELEID WATERSCHAP

Het Waterschap Hunze en Aa's heeft haar doelstellingen vervat in de Notitie Stedelijk Waterbeheer (maart 2003) en het Waterbeheersplan 2003-2007 (2003). Ook de nota Doorbraak waterberging is hierbij van belang.

In de beleidsparagraaf (paragraaf 3.4) worden de uitgangspunten van beide notities besproken.

Watertoets

Tussen de gemeenten Reiderland en Bellingwedde, de provincie Groningen en het Waterschap Hunze en Aa's hebben verschillende overleggen plaatsgevonden over toekomstige waterhuishouding in het plangebied. In het kader van de watertoets heeft het waterschap formeel verklaard akkoord te zijn met het bestemmingsplan (brief is als bijlage opgenomen).

5.3 Bodem

De provincie heeft een eerste onderzoek naar bodemverontreiniging in de waterbergingsgebieden uitgevoerd. Daaruit is gebleken, dat in deze gebieden weliswaar verdachte locaties van bodemverontreiniging voorkomen, maar dat deze buiten de kaden rond de waterbergingsgebieden liggen. Deze locaties hoeven daarom in het kader van de waterberging niet te worden onderzocht.

5.4 Ecologie

ECOLOGIE

In aanvulling op de bestemmingsplanprocedure moet voor de uitvoering van alle ruimtelijke plannen worden onderzocht welke natuurwaarden aanwezig zijn. Tevens dient te worden gekeken naar effecten op beschermde gebieden in de omgeving. Het doel hiervan is om na te gaan of verbodsbepalingen worden overtreden in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De resultaten en conclusies zijn beschreven in een apart rapport (BügelHajema Adviseurs, april 2008). De conclusie van dit rapport wordt in het navolgende weergegeven.

GEBIEDSBESCHERMING

Het plangebied is geen onderdeel van en grenst niet aan een gebied dat wordt beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het ligt wel op korte afstand (500 m) van de Dollard welke onderdeel is van het Natura 2000-gebied Waddenzee. De grens van het beschermde gebied ligt direct ten noorden van het sluizencomplex van Nieuwe Statenzijl. De Waddenzee is tevens aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur. Ook vallen enkele kleinere delen van het plangebied onder de Ecologische Hoofdstructuur. Op kaart 1 van het Provinciaal Omgevingsplan wordt een deel van het stroomgebied van het B.L. Tijdenskanaal en de Westerwoldse Aa daarnaast aangegeven als voorkeurstracé voor een robuuste verbindingszone.

Directe negatieve effecten op beschermde gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 worden niet verwacht, aangezien de werkzaamheden op enige afstand worden uitgevoerd. Indirecte negatieve effecten op beschermde gebieden, zoals het verlies van foerageergebied van in het beschermde gebied overwinterende en broedende vogels, zijn niet waarschijnlijk, omdat het noordelijke deel van het plangebied een geringe natuurwaarde

heeft. Daarnaast zal de natuurwaarde door de ontwikkelingen aanzienlijk toenemen. In het kader van de strategische milieu beoordeling voor de uitwerking van waterbergingsgebieden van het Provinciaal Omgevingsplan is er reeds een passende beoordeling uitgevoerd. Hieruit kwam eveneens naar voren dat er geen negatieve effecten op het beschermde gebied Waddenzee zullen optreden als gevolg van de (nood)waterbergingen.

Deze conclusie is in 2009 in het kader van het MER Waterberging Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Bovenlanden en Hamdijk nogmaals bekeken door het inrichtingsplan in de huidige vorm te toetsen aan de Natuurbeschermingswet. Hieruit blijkt wederom dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Waddenzee niet zullen worden aangetast. De kwaliteit van de natuurlijke habitatten en de habitatten van soorten zal niet verslechteren. Tijdens de werkzaamheden voor de inrichting kunnen enkele kwalificerende vogelsoorten worden verstoord. De verstoring van de rustende en foeragerende vogels door de werkzaamheden van de inrichting en de recreatie zal echter geen significant verstorend effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen, aangezien het geschikte areaal voor rust- en foerageergebied ten opzichte van het verstoorde areaal groot is. De verstoring van de broedvogels wordt voorkomen door de werkzaamheden niet in het broedseizoen uit te voeren.

De inrichting van de benedenloop van de Westerwoldse Aa zal geen significant verstorend effect hebben op het Natura 2000 gebied Waddenzee.

In het bijzonder wordt in dit verband gewezen op de mogelijke aanleg van de jachthaven. Deze ontwikkeling is middels een wijzigingsbevoegdheid in het plan opgenomen. Als de plannen concreter zijn, zal een vooroverleg moeten plaatsvinden met het bevoegd gezag in het kader van de oriëntatiefase van de Natuurbeschermingswet 1998. Negatieve effecten worden overigens op voorhand niet verwacht. Dit vooroverleg zal worden opgestart zodra het plan concreet is en overwogen wordt de wijzigingsbevoegdheid toe te passen.

De robuuste verbindingszone zal worden aangelegd met het ambitieniveau B1. Het is de bedoeling dat de deelgebieden Hamdijk en Bovenlanden als stapsteen voor deze robuuste verbindingszone zullen worden ingericht. De robuuste verbindingszone maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Het plangebied als geheel zal een meer natuurlijke inrichting krijgen, waardoor het gebied op langere termijn een veel hoge natuurwaarde zal krijgen. Overleg met bevoegd gezag omtrent de effecten op en inrichting van de robuuste verbindingszone heeft reeds plaatsgevonden en valt verder buiten dit onderzoek.

SOORTENBESCHERMING

Ten aanzien van de soortenbescherming zijn vijf aspecten (van belang in de verdere procedure) in acht genomen:

- nadere inventarisatie;
- niet bedreigde waarden;
- bescherming vogels;
- vrijgestelde soorten;

- ontheffingen.

NADERE INVENTARISATIE

Indien de houtsingels langs het B.L. Tijdenskanaal en grotere delen van het Bos op Houwingaham zullen worden gerooid, is nader onderzoek naar de functie van deze plangebieddelen voor vleermuizen noodzakelijk. Dit is echter in de planvorming niet aan de orde zodat een nadere inventarisatie achterwege kan blijven.

NIET BEDREIGDE WAARDEN

Van de volgende soortengroepen worden geen verbodsbepalingen overtreden in het plangebied:
- reptielen;
- vissen;
- dagvlinders;
- libellen;
- overige ongewervelde soorten.

BESCHERMING VOGELS

Vogels zullen verspreid over het gehele plangebied tot broeden komen, zowel op de bodem als in bomen en opgaande begroeiing. Alle vogelsoorten (uitgezonderd exoten) zijn beschermd. De werkzaamheden in het kader van de inrichting van het gebied zullen hierdoor in eerste instantie buiten het broedseizoen moeten plaatsvinden. Wanneer de werkzaamheden voor het broedseizoen worden gestart en tijdens het broedseizoen in het gehele gebied of in een deelgebied continu wordt doorgewerkt, zullen geen broedvogels worden verstoord. Broedvogels zullen dan een rustiger broedplaats op enige afstand van het (deel)gebied zoeken en niet door de werkzaamheden worden gestoord. In de (deel)gebieden waar de werkzaamheden niet voor het broedseizoen kunnen worden gestart of waar niet gedurende het broedseizoen continu kan worden doorgewerkt, zullen de werkzaamheden pas na het broedseizoen mogen worden gestart respectievelijk voortgezet. Indien in en direct rond het betreffende deelgebied geen broedende vogels voorkomen, kunnen echter ook hier de werkzaamheden worden gestart of voortgezet. De te verwijderen bomen en de opgaande begroeiing zullen in alle gevallen buiten het broedseizoen moeten worden verwijderd. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de Flora- en faunawet geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voor de meeste vogels geldt dat het broedseizoen van ongeveer 15 maart tot 15 juli duurt. In het plangebied is voor geen enkele soort de goede staat van instandhouding in het geding.

Doordat de nieuwe inrichting is gericht op natuurontwikkeling zal het plangebied aantrekkelijker worden gemaakt voor broedvogels. Tijdelijke en sterk wisselende peilveranderingen (onnatuurlijk peilbeheer) in het broedseizoen is niet passend en strijdig met de Flora- en faunawet. Door sterk wisselende waterstanden zullen nesten verloren gaan. Hierdoor is voor gebruik van de (nood)waterberging tijdens het broedseizoen een ontheffing noodzakelijk. Deze kan voor maximaal vijf jaar worden aangevraagd. daarna dient men de ontheffing te verlengen. De ontheffing moet voor specifieke soorten worden

aangevraagd. Volledigheidshalve wordt hierbij nog opgemerkt dat het stormseizoen en daarmee de periode dat een mogelijke inzet het meest waarschijnlijk is, niet samenvalt met het broedseizoen.

VRIJGESTELDE SOORTEN

In het plangebied komen enkele beschermde soorten voor in de groepen vaatplanten, amfibieën en zoogdieren die worden verstoord door de werkzaamheden. Deze staan in tabel A. Voor deze soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling voor artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor verstoring van deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. De verboden in de artikelen 9, 10 en 11 gelden in het geheel niet voor mol, bosmuis en veldmuis (landelijke vrijstelling). Ook gelden ze niet voor huisspitsmuis als deze zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindt.

Tabel A. Soorten in het plangebied waarvoor een vrijstelling geldt

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Grote kaardenbol	*Dipsacus fullonum*
Zwanenbloem	*Butomus umbellatus*
Aardmuis	*Microtus agrestis*
Bunzing	*Mustela putorius*
Dwergmuis	*Micromys minutus*
Dwergspitsmuis	*Sorex minutus*
Egel	*Erinaceus europaeus*
Gewone bosspitsmuis	*Sorex araneus*
Haas	*Lepus europaeus*
Hermelijn	*Mustela erminea*
Huisspitsmuis	*Crocidura russula*
Ree	*Capreolus capreolus*
Rosse woelmuis	*Clethrionomys glareolus*
Vos	*Vulpes vulpes*
Wezel	*Mustela nivalis*
Woelrat	*Arvicola terrestris*
Bastaardkikker	*Rana klepton esculenta*
Bruine kikker	*Rana temporaria*
Gewone pad	*Bufo bufo*
Kleine watersalamander	*Triturus vulgaris*
Meerkikker	*Rana ridibunda*

ONTHEFFINGEN

Voor het onder water zetten van de (nood)waterbergingsgebieden tijdens het broedseizoen van vogels is een ontheffing noodzakelijk.

5.5
Archeologie

WET OP DE ARCHEOLOGISCHE MONUMENTENZORG

Voor het plangebied is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd door Libau (Inrichtingsplan voor de Benedenloop van de Westerwoldse Aa, Kuurbos - Bos op Houwingaham, Hamdijk- Bovenlanden (gemeenten Reiderland en Bel-

lingwedde), april 2009). Dit bureauonderzoek gaat in op de in het inrichtingsplan voorgenomen maatregelen en geeft aanbevelingen voor nader onderzoek en archeologische begeleiding tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Het rapport is als bijlage aan dit bestemmingsplan toegevoegd.

In het bestemmingsplan is middels een dubbelbestemming bescherming geboden aan de bekende en te verwachten archeologische waarden in het gebied. Voor grondwerkzaamheden die een bedreiging voor de waarden kunnen vormen, is een aanlegvergunning nodig en kan nader onderzoek of kunnen nadere maatregelen noodzakelijk zijn.

Aangezien het Waterschap Hunze en Aa's bij de uitvoering rekening zal houden met de uitkomsten van het bureauonderzoek en de daarin opgenomen aanbevelingen, geldt de verplichting voor een aanlegvergunning niet voor werkzaamheden op basis van het inrichtingsplan.

5.6
Externe veiligheid

De plannen voor de waterberging leveren vanuit het oogpunt van externe veiligheid geen knelpunten op. Met de diverse beheerders van de in het gebied gelegen leidingen en nutsvoorzieningen (Gasunie, Essent, Waterbedrijf Groningen) zal overleg worden gevoerd over de plannen. Hiervoor wordt ook verwezen naar de in het kader van het wettelijk vooroverleg afgegeven reacties van Essent en Gasunie. Deze reacties zijn samen met de andere inspraak- en overlegreacties als bijlage toegevoegd aan de Nota zienswijzen voorontwerpbestemmingsplan 'Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos'. Deze nota met bijlage is als separate bijlage aan dit plan toegevoegd.

Wat betreft de mogelijke realisatie van een jachthaven door middel van de in het plan opgenomen wijzigingsbevoegdheid dient het volgende te worden opgemerkt. Vanwege de ligging van het gebied ten opzicht van de spoorlijn zal ten tijde van het hanteren van de wijzigingsbevoegdheid een inschatting moeten worden gemaakt van het risico vanwege het eventuele vervoer van gevaarlijke stoffen over deze spoorlijn.

5.7
Luchtkwaliteit

Nederland heeft de Europese regels ten aanzien van luchtkwaliteit geïmplementeerd in de Wet milieubeheer. De in deze wet gehanteerde normen gelden overal, met uitzondering van een arbeidsplaats (hierop is de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing).

Op 15 november 2007 is het onderdeel luchtkwaliteit van de Wet milieubeheer in werking getreden.

NSL/NIBM

Kern van de wet is het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Hierin staat wanneer en hoe overschrijdingen van de luchtkwaliteit moeten worden aangepakt. Het programma houdt rekening met nieuwe ontwikkelingen zoals bouwprojecten of de aanleg van infrastructuur. Projecten die passen in dit programma, hoeven niet meer te worden getoetst aan de normen (grenswaarden) voor luchtkwaliteit.
Ook projecten die 'niet in betekenende mate' (nibm) van invloed zijn op de luchtkwaliteit hoeven niet meer te worden getoetst aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit. De criteria om te kunnen beoordelen of voor een project sprake is van nibm, zijn vastgelegd in de AMvB-nibm.

INTERIM-PERIODE

Enerzijds is de wet in werking getreden, anderzijds is nog geen sprake van een definitief vastgesteld NSL. Deze interim-periode zal naar verwachting tot medio 2009 gelden. Tijdens deze periode geldt dat nieuwe projecten moeten voldoen aan de grenswaarden.
Het kabinet heeft gedurende de interim-periode een grens van 1% verslechtering van de luchtkwaliteit (een toename van maximaal 0,4 $\mu g/m^3$ NO_2 of PM_{10}) als 'niet in betekenende mate' vastgesteld en deze vastgelegd in de AMvB-nibm.
Een verslechtering van de luchtkwaliteit van 1% of minder sluit goed aan bij de uitspraken van de Raad van State. Voor de komende jaren wordt door het Milieu- en Natuurplanbureau een daling van de relevante achtergrondconcentraties van zowel PM_{10} als NO_2 met circa 0,4-0,6 $\mu g/m^3$ per jaar verwacht als gevolg van (internationaal) bronbeleid. Uitgaande van het criterium van de Raad van State, dat nieuwe ontwikkelingen niet mogen leiden tot het overschrijden of niet bereiken van de grenswaarden, acht het kabinet projecten die 1% aan de bestaande concentraties toevoegen aanvaardbaar. De reden hiervoor is dat deze 1% binnen een jaar zal worden gecompenseerd door de trendmatige verbetering van de luchtkwaliteit, zodat per saldo geen verslechtering optreedt.

VASTEGESTELD NSL

In de AMvB-nibm is vastgelegd dat na vaststelling van het NSL of een regionaal programma een grens van 3% verslechtering van de luchtkwaliteit (een toename van maximaal 1,2 $\mu g/m^3$ NO_2 of PM_{10}) als 'niet in betekenende mate' wordt beschouwd.
Gebieden waar momenteel vrijwel geen grenswaarden worden overschreden, zullen waarschijnlijk niet worden aangewezen als NSL-gebied. Dit betreft mogelijk de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Zeeland.

ONDERHAVIG PLAN

Het plan biedt de mogelijkheid tot het realiseren van natuur en waterberging. Indien de toename van het verkeer ten gevolge van het onderhavige plan zou toenemen met ongeveer 600 mvt/etmaal wordt de grens van 1% (een toename van 0,4 $\mu g/m^3$ NO_2 of PM_{10}) overschreden. Gelet op de huidige en toekomstige activiteiten ligt dit niet in de lijn der verwachting. Het plan kan daarom wor-

den beschouwd als een nibm-project. Nader onderzoek naar de luchtkwaliteit kan derhalve achterwege blijven.

5.8
Geluidhinder

Dit bestemmingsplan maakt het niet mogelijk dat er geluidsgevoelige objecten opgericht kunnen worden. De inrichting voor waterberging/natuur geeft geen gelegenheid tot activiteiten die geluidhinder voor de omgeving kunnen veroorzaken.
Onderzoek naar geluidhinder kan daarom achterwege blijven.

5.9
Duurzaamheid

Het plan voorziet in een aantal civiele ingrepen. Het verdient aanbeveling dat bij uitvoering van die werkzaamheden zoveel mogelijk de maatregelen in het Nationaal Pakket Grond-, Weg- en Waterbouw worden toegepast.

Juridische vormgeving 6

Algemeen

Dit bestemmingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos van de gemeenten Reiderland en Bellingwedde regelt primair de aanwijzing van bergings- en noodbergingsgebieden. Daarnaast wordt met dit plan een bijdrage geleverd aan de robuuste verbindingszone vanwege de natuurontwikkeling en de dagrecreatieve mogelijkheden in het gebied.

Bestemmingen

In het bestemmingsplan wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende bestemmingen:

- Agrarisch;
- Bos;
- Natuur;
- Verkeer;
- Water;
- Wonen;

en de dubbelbestemmingen:

- Leiding - Gas;
- Leiding - Hoogspanning;
- Waterstaat - Bergingsgebied;
- Waterstaat - Noodbergingsgebied.

De bestemmingen Agrarisch, Bos, Natuur, Verkeer en Wonen regelen de betreffende bestaande in het gebied voorkomende functies. Binnen de bestemming Agrarisch zijn twee wijzigingsbevoegdheden opgenomen. De gronden aangegeven met 'wro-zone - wijzigingsgebied 1' kunnen worden gewijzigd in de zin dat een landgoed kan worden gerealiseerd, mits wordt voldaan aan het oppervlaktecriterium van 5 ha conform het integraal inrichtingsplan, het landgoed een minimale inhoud van 2.000 m³ heeft en een goot- en bouwhoogte van respectievelijk 6 m en 12 m. Bij de wijziging kunnen nadere bouwregels worden gegeven. Van belang is dat minimaal 60% van de gronden die tot het landgoed behoren openbaar en vrij toegankelijk moeten zijn. Burgemeester en wethouders kunnen de bestemming Agrarisch tevens wijzigen in de natuurbestemming. De daarvoor bestemde gronden zijn aangeduid met 'wro-zone-wijzigingsgebied 2'. Ook is in de bestemming Bos een wro-wijzingsgebied opgenomen. Op basis hiervan bestaat de mogelijkheid aan de aangegeven gronden de dubbelbestemming Waterstaat-bergingsgebied toe te voegen.

Daarnaast maakt de bestemming Wonen het mogelijk de aangewezen gronden te gebruiken als dokterspraktijk, glasblazerij, beeldentuin en naar de aard en omvang daarmee gelijk te stellen ambachtelijke bedrijven en als seksinrichting.

De bestemming Water maakt het mogelijk de aangewezen gronden te gebruiken voor waterhuishouding en scheepvaart. Tevens zijn kunstwerken, voorzieningen ten behoeve van de scheepvaart, oeverstroken en groenvoorzieningen inbegrepen.

Burgemeester en wethouders kunnen de bestemming Water wijzigen in die zin dat een jachthaven kan worden gerealiseerd met een maximale oppervlakte van 8.000 m². Het aantal ligplaatsen, inclusief drijfsteigers en ontsluiting, mag niet meer dan 50 bedragen. De daarvoor bestemde gronden zijn aangeduid met 'wro-zone-wijzigingsgebied 3'.

De bestemming Natuur maakt het mogelijk de gronden te gebruiken voor natuurontwikkeling en dagrecreatieve voorzieningen. Onder dagrecreatieve voorzieningen worden verstaan fiets-, voet- en ruiterpaden, picknickplaatsen, kanoaanlegsteigers, batterijen en een uitkijktoren. Het bouwen op basis van de bestemming is beperkt tot bouwwerken, geen gebouwen zijnde, met een maximale bouwhoogte van 3 m. Daarnaast kan tot maximaal 5 m worden gebouwd indien dit vanuit oogpunt van de waterhuishouding noodzakelijk is.

Dubbelbestemmingen

De dubbelbestemmingen Leiding - Gas en Leiding - Hoogspanning geven bescherming aan de reeds bestaande leidingstroken voor transport van aardgas van en naar de Gasunielocatie 'Oude Statenzijl' te Nieuweschans en de hoogspanningsleidingen met daarbij behorende andere bouwwerken in het gebied 'Bovenlanden' te Bellingwedde.

De dubbelbestemmingen Waterstaat - Bergingsgebied en Waterstaat - Noodbergingsgebied maken het mogelijk de aangewezen gronden te gebruiken als bergings- of noodbergingsgebied.
Er is een aanlegvergunning opgenomen voor bepaalde werkzaamheden die mogelijk een verstoring van de functie als (nood)bergingsgebied tot gevolg kunnen hebben. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om werkzaamheden met betrekking tot de inrichting van het gebied als (nood)bergingsgebied. Werkzaamheden met betrekking tot het normale onderhoud vallen eveneens niet onder deze vergunningplicht.

Tot slot is een dubbelbestemming opgenomen (Waarde - Archeologie) waarmee de gronden mede worden bestemd voor het behoud van archeologische waarden. Voor bodembewerkingen die schade kunnen veroorzaken voor de in het gebied aanwezige of te verwachten archeologische waarden is een aanlegvergunning noodzakelijk.

Aangezien het Waterschap Hunze en Aa's bij de uitvoering rekening zal houden met de uitkomsten van het bureauonderzoek en de daarin opgenomen aanbevelingen, geldt de verplichting voor een aanlegvergunning niet voor werkzaamheden op basis van het inrichtingsplan.

Versnelde verwerkelijking

In de regels is onder de Algemene regels aangegeven dat het plangebied met het oog op de bestemmingen Waterstaat - Bergingsgebied ten noorden van Nieuweschans van het gebied voor versnelde verwerkelijking in aanmerking komt.

In artikel3.8, lid 1, sub c Wro is bepaald dat in een bestemmingsplan, voorzover het feitelijke gebruik afwijkt van het gebruik in het plan, één of meerdere onderdelen kunnen worden aangewezen waarvan verwerkelijking in de naaste toekomst noodzakelijk wordt geacht. Als het bestemmingsplan dit 'urgentie-element' bevat, hoeft de urgentie niet nog eens in het kader van een onteigeningsprocedure te worden aangetoond. Het begin van de onteigeningsprocedure komt als het ware te vervallen, waardoor de gemeenteraad direct kan besluiten tot onteigening zonder van tevoren een onteigeningsplan ter inzage te leggen. Op deze manier kan de nodige tijdwinst worden geboekt.

7 Economische uitvoerbaarheid

Het bestemmingsplan voorziet niet in bouwplannen als bedoeld in artikel 6.12 Wro. Het opstellen van een exploitatieplan is derhalve niet aan de orde.
De kosten voor de uitvoering van het inrichtingsplan worden gedragen door het Waterschap Hunze en Aa's en de provincie Groningen. Voor de recreatieve voorzieningen dragen ook de gemeente Reiderland en Staatsbosbeheer bij.

8 Inspraak en overleg

Het voorontwerp van het bestemmingsplan Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos heeft binnen de gemeenten Reiderland en Bellingwedde met ingang van 24 april 2008 tot en met 4 juni 2008 gedurende zes weken ter inzage gelegen. De terinzagelegging is op 23 april 2008 bekendgemaakt door plaatsing in het Streekblad.

Het bestemmingsplan kon in het gemeentehuis worden ingezien. Voorts kon het voorontwerpbestemmingsplan via de gemeentelijke websites worden geraadpleegd.

Daarnaast is het voorontwerp van het bestemmingsplan aan diverse overleginstanties toegezonden.

De binnengekomen reacties zijn van commentaar voorzien in de Nota zienswijzen voorontwerpbestemmingsplan 'Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos'. Deze nota is als separate bijlage aan dit plan toegevoegd.

Bijlagen

WATERSCHAP
Hunze en Aa's

BügelHajema Adviseurs
De heer P. Schollema
Postbus 274
9400 AG ASSEN

Aquapark 5, Veendam
Postbus 195
9640 AD Veendam
Tel (0598) 693 800
Fax (0598) 693 893
www.hunzeenaas.nl

Uw brief		**Datum**	1 april 2009
Ons kenmerk	MM 0000/09.1235	**Behandeld door**	Boy de Vries
Onderwerp	wateradvies bestemmingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos	**Doorkiesnummer**	0598-693409

Geachte heer Schollema,

In het kader van de watertoetsprocedure betreffende het bestemmingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos willen wij graag het volgende onder uw aandacht brengen.

Het bestemmingsplan wordt opgesteld naar aanleiding van het initiatief van het waterschap Hunze en Aa's en de provincie Groningen om te komen tot de inrichting van bovengenoemde gebieden voor waterberging en natuurontwikkeling.

Voor de realisatie van de plannen wordt door waterschap en provincie een inrichtingsplan uitgewerkt. Zoals u weet heeft het ontwerp inrichtingsplan recentelijk ter inzage gelegen. In de uitwerking van het bestemmingsplan en het inrichtingsplan vindt nauwe afstemming plaats tussen de gemeenten Reiderland en Bellingwedde, de provincie Groningen en het waterschap Hunze en Aa's.

Voor het inrichtingsplan worden door het waterschap ten aanzien van de toekomstige waterhuishouding ondermeer de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Bruto oppervlakte, type berging, bergingscapaciteit per deelgebied:

ontv.: 2-4-2009 no.: 0323
proj.nr.: 1952350000
PL:
VM:
RB: Schollema

Deelgebied		Berging	
Naam	Bruto opper-vlakte plan-gebied (ha)	Type	capaciteit (x 10^6 m^3)
Benedenloop Westerwoldse Aa	46	berging/ spuiboezem	0,3
Kuurbos/Bos op Houwingaham	82	noodberging	1,7
Hamdijk	34	noodberging	0,7
Bovenlanden	82	berging	1,7
Totaal	**244**		**4,4**

- Vultijd waterbergingsgebieden Kuurbos/Bos op Houwingaham, Hamdijk en Bovenlanden maximaal 2 dagen.
- Leegtijd waterberging in Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden 2 - 4 weken nadat het spuien op zee is genormaliseerd.
- Inrichtingsmaatregelen moeten schade door inzet van de waterberging zo veel mogelijk beperken.
- Maatregelen voor waterberging moeten zo eenvoudig mogelijk doch effectief en zo robuust mogelijk zijn.
- Kadehoogte waterbergingsgebieden en boezem NAP + 2 m.
- Profiel kaden waterbergingsgebieden en boezem: talud waterzijde minimaal 1:2, talud landzijde minimaal 1:3, kruinbreedte minimaal 4 m.
- Zo min mogelijke overlast voor het omliggende gebied;
    - Tijdens de inzet van waterberging geen belemmerde doorgang van verkeer op de Hamdijk.
    - Te allen tijde toegankelijkheid van huizen voor bewoners.
    - Bescherming tegen wateroverlast van omliggende bebouwing en percelen.
    - Geen nadelige grondwatereffecten voor het omliggende gebied.
- Binnen de gegeven kaders zo goed mogelijk inpassen van wensen van belanghebbenden.
- Versterking visvriendelijke inrichting.

Gezien de wijze waarop inrichtingsplan en bestemmingsplan aan elkaar zijn gerelateerd zijn deze uitgangspunten eveneens uitgangspunten voor het bestemmingsplan.

WATERSCHAP
Hunze en Aa's

In het licht van de nauwe afstemming in planuitwerking stemmen wij graag in met de wijze waarop het bestemmingsplan wordt vormgegeven en de wijze waarop dit zijn doorvertaling gaat vinden in de waterhuishouding.

Hoogachtend,

namens het dagelijks bestuur,

Jelmer Kooistra
Afdelingshoofd Beleid, Plannen en Projecten

Libau steunpunt

dr 09/1771
11595
ds 1982
WATERSCHAP Hunze en Aa's
In 21-04-2009 Nr. 09/1957
Afd. Kennisgeving
plan
W. Kastelein

Waterschap Hunze en Aa's
t.a.v. dhr. W. Kastelein
Postbus 195
9640 AD VEENDAM

hoge der a 5
9712 ac Groningen
telefoon (050) 312 65 45
fax (050) 312 33 62
email: molema@libau.nl
www.libau.nl

groningen 20 april 2009 onderwerp Bureauonderzoek waterberging

Geachte mijnheer Kastelein,

Naar aanleiding van uw verzoek stuur ik u het aangepaste archeologisch bureauonderzoek voor het gebied Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden.

Op basis van het bureauonderzoek is een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld en is bepaald welke vervolgstappen (vervolgonderzoek/planaanpassing) noodzakelijk zijn in de verschillende gebieden.

Ik hoop u met het bureauonderzoek en het daarin geformuleerde advies voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Drs. J. Molema
Archeoloog Libau steunpunt

cc.:
Provincie Groningen, dhr. H.G, Schuurman;
Gemeente Reiderland, mw. S. Behling;
Gemeente Bellingwedde, dhr. R. de Jager.

Inrichtingsplan voor de "Benedenloop van de Westerwoldse Aa", "Kuurbos – Bos op Houwingaham", "Hamdijk – Bovenlanden" (gemeenten Reiderland en Bellingwedde)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

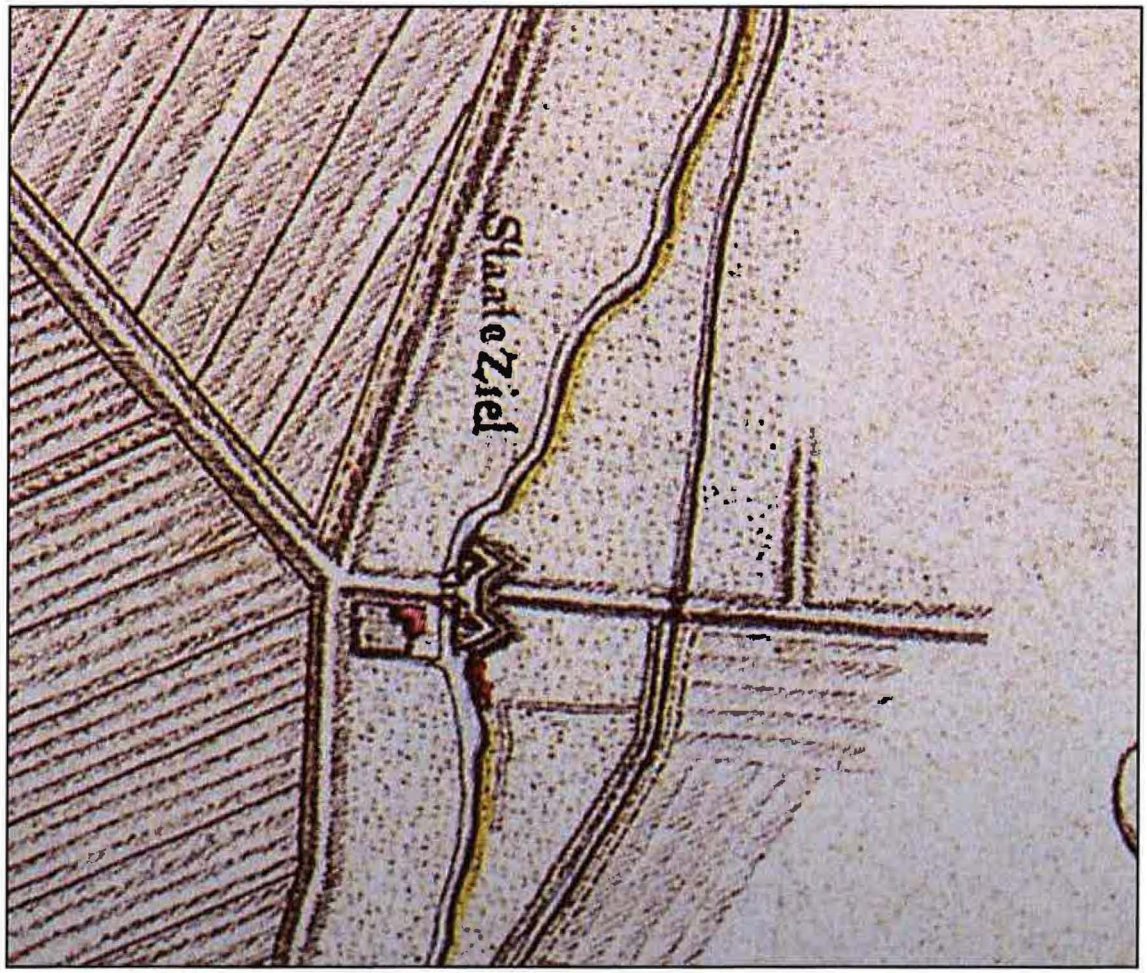

Libau, 15 april 2009

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Bellingwedde en Reiderland
plaats:	Veelerveen
toponiem:	Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos – Bos op Houwingaham, Hamdijk - Bovenlanden
bevoegd gezag:	gemeenten Bellingwedde en Reiderland
opdrachtgever:	Waterschap Hunze en Aa's; Provincie Groningen
coördinaten:	noord 276.476/584.543 zuid 275.303/574.788 oost 276.432/578.166 west 274.685/576.022
kaartblad:	08D en 13B
CIS-code:	34448 (Benedenloop van de Westerwoldse Aa) 24449 (Kuurbos – Bos op Houwingaham, Hamdijk – Bovenlanden)
onderzoeksnummer:	
beheer documentatie	Libau, Rijksdienst voor Archeologie Cultuurlandschap en Monumenten, gemeenten Reiderland en Bellingwedde, en E-depot
uitvoerder:	Libau
auteur	drs. J. Molema en drs. A. Mennens-van Zeist
autorisatie	drs. J. Molema
telefoon: fax: e-mail:	050-3126545 050-3123362 molema@libau.nl

Libau, 15 april 2009

Inrichtingsplan voor de "Benedenloop van de Westerwoldse Aa", "Kuurbos – Bos op Houwingaham" en "Hamdijk – Bovenlanden" (gemeenten Reiderland en Bellingwedde)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van de provincie Groningen en het Waterschap Hunze en Aa's, vertegenwoordigd door dhr. W. Kastelein, is een aanvullend archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de inrichting van de waterberging en robuuste verbindingszones in de gebieden "Benedenloop van de Westerwoldse Aa", "Kuurbos – Bos op Houwingaham", "Hamdijk en Bovenlanden" in gemeenten Reiderland en Bellingwedde (zie figuur 1). De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om bovengenoemde gebieden in te richten ten behoeve van waterberging en zogenaamde robuuste verbindingszones. Het gebied waar de ingrepen gaan plaatsvinden wordt in dit bureauonderzoek verder aangeduid als plangebieden.

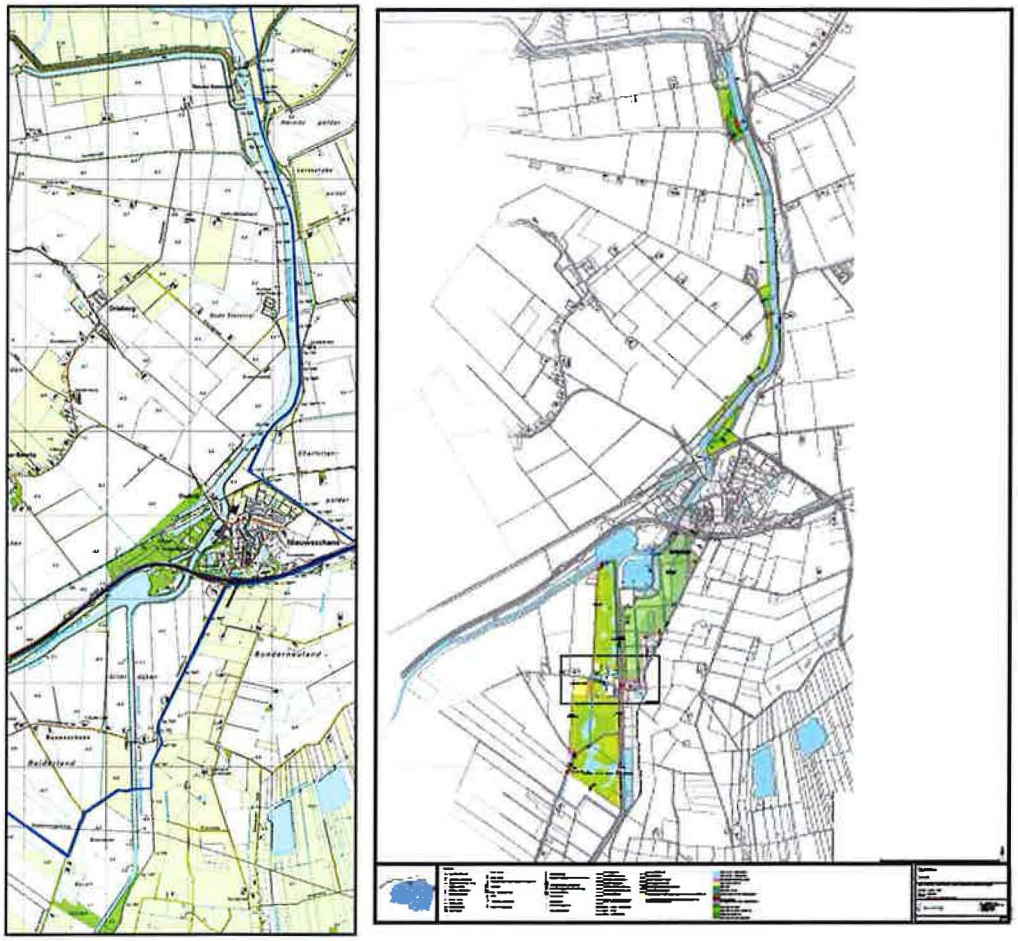

Figuur 1: Links topografische kaart plangebied; rechts plankaart waterberging en robuuste verbindingszones.

Informatie

De plangebieden behoren tot de gemeenten Reiderland en Bellingwedde. In de middeleeuwen bestonden de gebieden Reiderland en Oldambt voor een groot deel uit veen. Dit veengebied werd in de loop van de middeleeuwen in ontginning genomen. Ontwatering van het veen en gebruik van de veenbodem als akkergrond, zorgde voor krimp en oxidatie van het veenpakket en daardoor voor een daling en vernatting van het maaiveld. In de loop van de late middeleeuwen werden de waterproblemen onbeheersbaar en werden de in de veengebieden

gesitueerde nederzettingen opgegeven of verplaatst naar hoger gelegen gebieden. Overstromingen vanuit de monding van de Eems zorgden regelmatig voor extra problemen. In de late 15de en vroege 16de eeuw vond een grote overstroming plaats, resulterend in de definitieve vorming van de Dollard. Grote delen van het verdronken gebied werden vanaf de 16de eeuw weer ingepolderd, maar tot volledige herwinning van het verdronken land is het nooit gekomen. Op een uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is goed te zien dat de jongste polders hoger liggen dan de oudere polders (zie figuur 2).

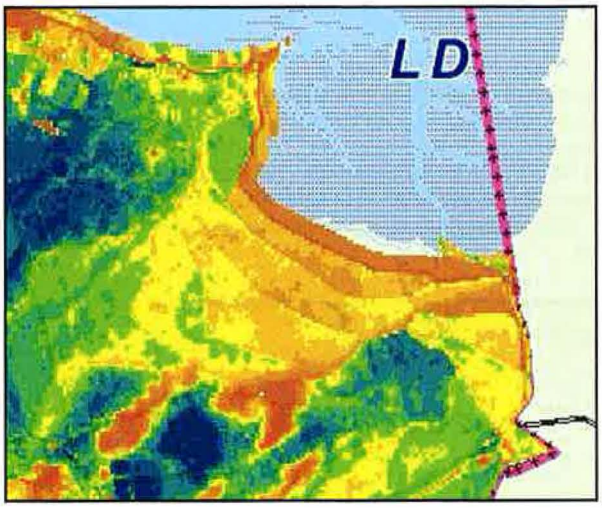

Figuur 2: AHN "voormalige Dollardboezem".

De plangebieden liggen langs de benedenloop van de Westerwoldse Aa en ten zuiden van Nieuweschans. Meer stroomopwaarts zijn op dekzandkoppen en –ruggen langs de Westerwoldse Aa en Pekel Aa resten van bewoning uit de steentijd aangetroffen. Ook buiten de dalsystemen van de genoemde rivieren zijn op dekzandopduikingen resten uit de steentijd aangetroffen. De mogelijkheid tot bewoning van de dekzanden hing samen met een voldoende ontwatering. In goed ontwaterde dekzanden ontwikkelen zich zogenaamde podzolbodems. Deze bodems zijn daardoor een leidraad voor het inschatten van de kans op bewoningsresten.

Volgens de Bodemkaart liggen in de plangebieden de volgende bodems:

- Mn45A: kalkrijke poldervaaggronden/zware klei;
- Mn86C: kalkarme poldervaaggronden/klei;
- Mv41C: kalkarme drechtvaaggronden/zware klei;
- kVz: waardveengronden op zand;
- kWp: moerige podzolgronden met een kleidek en een moerige tussenlaag.

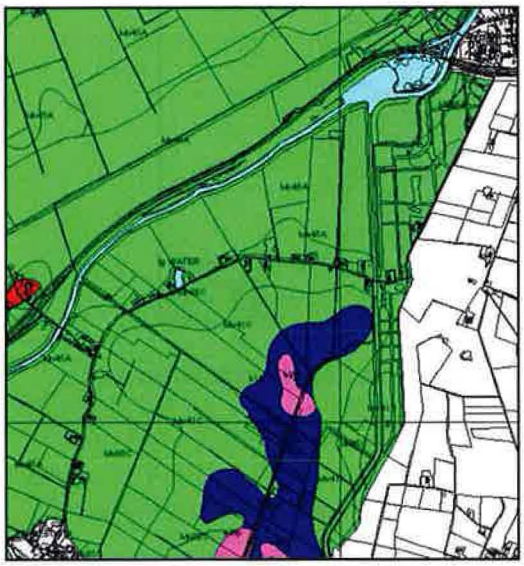

Figuur 3: Bodemkaart plangebieden "Kuurbos - Bos op Houwingaham" en "Hamdijk – Bovenlanden".

De Bodemkaart geeft geen informatie over bodems (en afzettingen) die dieper dan 1,20 m –Mv liggen. Het onder de Dollardklei begraven middeleeuwse veengebied is derhalve niet of nauwelijks op de Bodemkaart zichtbaar, maar alom in de plangebieden aanwezig. In het zuidelijke plangebied Bovenlanden liggen gepodzoleerde dekzanden binnen 1,20 m –Mv (Bodemkaartcode kWp)(zie figuur 3). Op deze dekzanden is nog een moerige (venige) laag aanwezig.

Volgens de archeologische database Archis zijn in en rondom de plangebieden "Kuurbos- Bos op Houwingaham" en "Hamdijk – Bovenlanden" geregistreerde archeologische terreinen aanwezig. Deze terreinen zijn opgenomen op de archeologische monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen (zie bijlagen: Kaart archeologie en Uitgebreide rapportage monumenten). Tevens zijn in de plangebieden waarnemingen (van archeologische sporen) geregistreerd. Deze waarnemingen vallen grotendeels binnen de omtrekken van de AMK-terreinen (zie bijlage: Uitgebreide rapportage waarnemingen). De AMK-terreinen en de waarnemingen hebben betrekking op middeleeuwse bewoning op het veen. Het gaat hierbij onder andere om de verdwenen veenontginnings-nederzetting Houwingaham met resten van een kerk en twee steenhuizen (monumentnummer 6824) in het plangebied "Kuurbos – Bos op Houwingaham". In het plangebied "Hamdijk – Bovenlanden" ligt een AMK-terrein met daarin de resten van een steenhuis (monumentnummer 6822). De funderingen van dit steenhuis waren door de veenlaag heen op het zand gebouwd en zijn later afgedekt door de Dollardklei. Direct buiten het plangebied "Hamdijk – Bovenlanden" ligt in de knik van de Hamsterweg (ten westen van de T-kruising met de Boneschanskerweg) een nederzettingsterrein uit de middeleeuwen (zie bijlage: Kaart archeologie; monumentnummer 6821). Wellicht dat deze nederzetting nog verder doorloopt tot in het plangebied "Hamdijk – Bovenlanden". Ten westen van dit plangebied liggen nog meer nederzettings- en/of steenhuisterreinen, die bij de Dollardinbraak het veld moesten ruimen en later bedekt zijn met een pakket klei.
De resten van schansen van Nieuweschans (monumentnummer 6829) en de Booneschans (monumentnummer 6813) liggen eveneens buiten de in te richten plangebieden. De Booneschans, aangelegd in 1589, grenst aan het plangebied "Kuurbos – Bos op Houwingaham" en wel aan de zuidoost hoek. Hoewel de Booneschans net buiten het plangebied valt, is zeker niet uit te sluiten dat bepaalde fenomenen behorend bij deze schans doorlopen tot in het plangebied. De Booneschans is als een verhoging zichtbaar in de Hamdijk. Bij de aanleg van het bos in 1999 is de gracht van het zuidelijke bastion van deze schans aangesneden.

In het plangebied van de "Benedenloop Westerwoldse Aa" zijn geen archeologisch waardevolle terreinen geregistreerd. Wel is er uit het zuidelijke deel van dit plangebied – ter plaatse van deelgebied 4 – een waarneming geregistreerd in Archis, maar deze waarneming is niet juist ingevoerd. Het gaat hier namelijk om vondstmateriaal uit de zuidelijke vestinggracht op de locatie Zuideinde 4, aan de zuidkant van Nieuweschans (zie bijlage: Uitgebreide rapportage waarnemingen; nummer 238234).
In dit plangebied moet men wel rekening houden met de aanwezigheid van resten van het verdwenen sluiscomplex van Oude Statenzijl. Deze uitwateringssluis werd in 1707 aangelegd en verloor z'n functie in 1874. Op de kadastrale minuut uit circa 1830 staat dit complex met bijbehorende zijlwaarderswoning bij "Statenzijl" aangegeven. Aan de oostkant van de Westerwoldse Aa was tot ver in de 19de eeuw een tenaille (een verdedigingswerk) aanwezig (zie figuren 4 en 5 (rechts boven). Deze tenaille stond over de dijk heen die rond 1707 is aangelegd. De Middendijk die daar op aansluit ten westen van Statenzijl, is een aantal jaren eerder aangelegd, namelijk in 1696.

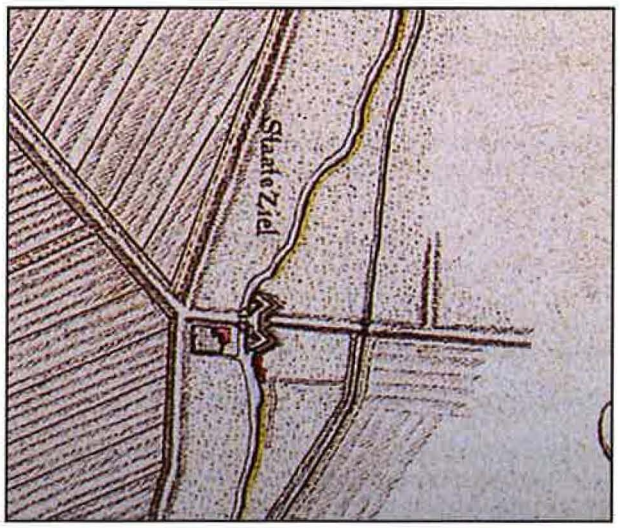

Figuur 4: Uitsnede uit de Hottinger-atlas (1773-1794); ten oosten van de sluis de tenaille over de dijk ten oosten van de Westerwoldse Aa.

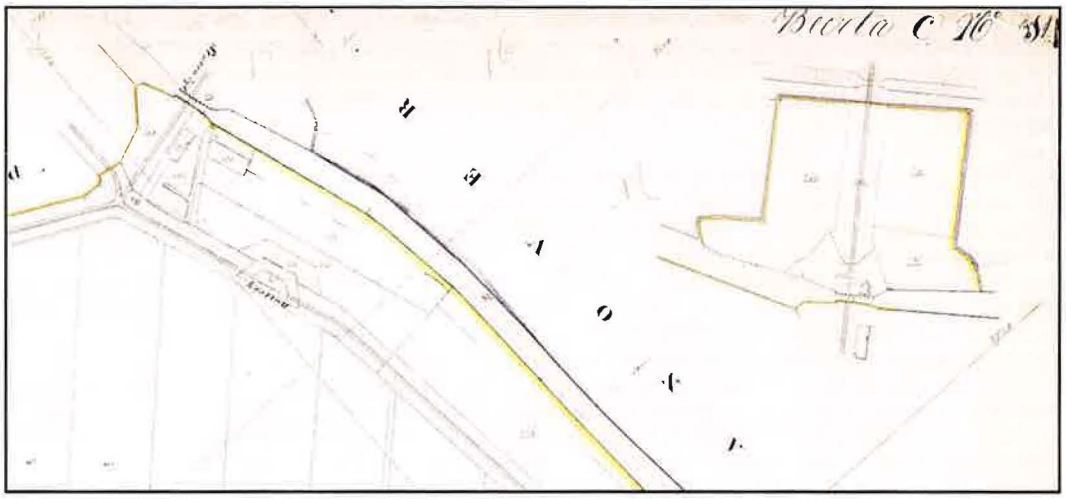

Figuur 5: Kadastrale minuut gemeente Beerta, sectie C Kroon-Polder. Rechts op de afbeelding de tenaille aan de oostzijde van de Westerwoldse Aa.

Bij de kanalisatie van de Westerwoldse Aa zal de tenaille grotendeels verdwenen zijn. Het is echter niet ondenkbaar dat er nog resten van het oude sluiscomplex met bijbehorende bebouwing en structuren (zoals aangegeven op figuur 5) in de bodem aanwezig zijn.

Archeologische verwachting

Hierboven is reeds uitgebreid ingegaan op de archeologisch waardevolle terreinen die in de plangebieden "Kuurbos – Bos op Houwingaham" en "Hamdijk – Bovenlanden" aanwezig zijn. Resten van veenontginningsnederzettingen hebben vaak een wijde verspreiding vanwege langgerekte ontginningsassen, waarlangs bebouwing lag. Buiten de AMK-terreinen is de kans op de aanwezigheid van archeologische resten uit de middeleeuwen dan ook zeer groot. De dichtheid aan bekende archeologische terreinen en waarnemingen in en rondom de plangebieden rechtvaardigen deze verwachting.

De kans op de aanwezigheid van archeologische resten uit de steentijd, hangt samen met de aanwezigheid van gepodzoleerde dekzanden. In het plangebied "Hamdijk – Bovenlanden" liggen onder een kleidek dergelijke dekzanden. Hier is de aanwezigheid van sporen en resten uit de steentijd te verwachten. Het is niet bekend of in de overige plangebieden gepodzoleerde dekzanden onder het veen aanwezig zijn. Mocht dit het geval zijn, dan is daar eveneens een kans op de aanwezigheid van resten uit de steentijd.

Nabij de Booneschans (in het zuidoostelijke deel van het plangebied "Kuurbos – Bos op Houwingaham") kunnen resten van deze versterking aanwezig zijn. De kern van de vesting (feitelijk een redoute) wordt gevormd door het AMK-terrein 6813 dat zelf net buiten het plangebied valt.

Bij Oude Statenzijl (plangebied Benedenloop Westerwoldse Aa) kunnen nog resten van het 18de – 19de eeuwse sluiscomplex en bijbehorende structuren (fundering van de zijlwaarderswoning, tenaille, slotenpatroon, etc.) in de bodem aanwezig zijn.

Inrichtingsmaatregelen

Hieronder worden de inrichtingsmaatregelen aangegeven, die mogelijk van invloed kunnen zijn op de aanwezige archeologische, cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke waarden in de verschillende plangebieden.

Inrichtingsmaatregelen in het plangebied "Benedenloop Westerwoldse Aa" ten behoeve van (spui)berging en natuurontwikkeling (robuuste verbindingszone):

- afgraven vrijkomende strook en inrichting langs de Westerwoldse Aa als moeraszone (30-120 m breed) ter plaatse van het sluiscomplex Oude Statenzijl (cultuurhistorisch/archeologisch van belang);
- herstel oude meanders, graven nieuwe delen (10 m breed) (van bodemkundig belang);
- herstel van de verdwenen batterijen (van archeologisch en historisch belang).

Inrichtingsmaatregelen in het plangebied "Kuurbos – Bos op Houwingaham" t.b.v. noodberging:
- verleggen van de 'hoofdwatergang door het bos' naar de Hamdijk.

Inrichtingsmaatregelen in het plangebied "Hamdijk en Bovenlanden" t.b.v. (nood)waterberging, robuuste verbindingszone en toeristisch/recreatieve opwaardering:
- verbreding watergang aan westkant;
- graven nieuwe watergang bij/door AMK-terrein 6822;
- aanleg slenk (centrale wateras);
- graven poelen en laagtes;
- graven natuurplassen.

Adviezen en aanbevelingen

Geadviseerd wordt aantasting van waardevolle bekende en te verwachten archeologische resten te voorkomen. Op de locaties van geregistreerde archeologische terreinen (AMK-terreinen) dienen bodemingrepen te worden vermeden. Hier dient gestreefd te worden naar behoud "in situ" van de aanwezige archeologische waarden. Het gaat hierbij om de AMK-terreinen met de monumentnummers 6824 en 6822, respectievelijk de verdwenen veenontginningsnederzetting Houwingaham en de resten van een steenhuis, beide ontstaan in de middeleeuwen en aan het eind van de middeleeuwen en/of het begin van de nieuwe tijd verdwenen ten gevolge van de Dollardinbraken.

Bij vergelijking van de Kaart archeologie (zie bijlage: Kaart archeologie) met de plankaarten voor de verschillende plangebieden wordt duidelijk waar de voorgenomen inrichtingsmaatregelen bekende en te verwachten archeologische waarden kunnen gaan tegenkomen en mogelijk verstoren.

Plangebied "Kuurbos – Bos op Houwingaham":
- Aan de noordzijde van het AMK-terrein 6824 (resten van het middeleeuwse dorp Houwingaham) hebben reeds allerlei bodemingrepen plaatsgevonden. Het noordelijke deel van het AMK-terrein is nu een waterplas, ten zuiden daarvan ligt een moerasstrook, terwijl de rest van het AMK-terrein op dit moment in gebruik is als bos of grasland. Zeer waarschijnlijk zijn er ook buiten het AMK-terrein resten van deze middeleeuwse veenontginningsnederzetting in de bodem aanwezig. In feite zijn aangrenzend aan het AMK-terrein nog meer sporen en resten van deze nederzetting te verwachten. **Binnen het AMK-terrein moeten nieuwe bodemingrepen vermeden worden. Indien buiten het AMK-terrein ingrepen dieper dan 40 cm –Mv plaatsvinden, zal er een archeologische begeleiding noodzakelijk zijn (zie figuur 8: zwart omlijnde gebied).**
- AMK-terrein 6813 (resten Booneschans) ligt weliswaar buiten het plangebied, maar er wordt van uitgegaan dat in het plangebied nog resten behorend bij de schans aanwezig kunnen zijn. Bij de aanleg van de sloot langs de nieuwe kade kunnen hier archeologische waarden in het geding komen. **Het is daarom raadzaam een veilige marge van 50 meter rond het AMK-terrein Booneschans te hanteren, waar geen ingrepen plaats zouden moeten vinden. Indien in deze 50 m rond het AMK-terrein toch bodemingrepen dieper dan 40 cm –Mv moeten worden uitgevoerd, zal hier een archeologische begeleiding moeten plaatsvinden.**
- Het graven van een nieuwe watergang langs de oostrand van het plangebied Kuurbos kan mogelijk archeologische informatie opleveren. **Het talud van de nieuwe watergang dient nagelopen te worden op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of structuren (door een archeoloog).**

Plangebied "Hamdijk – Bovenlanden":
- AMK-terrein 6822 (resten van een middeleeuws steenhuis) ligt in het gebied Hamdijk, waar op de plankaart de aanleg van een nieuwe kade en een nieuwe sloot staan aangegeven. Deze inrichtingsmaatregelen zouden niet op het AMK-terrein zelf moeten plaatsvinden, maar dienen buiten het terrein te worden uitgevoerd. De archeologische resten liggen hier reeds op 60 cm onder het maaiveld. Het graven van een sloot over dit terrein zou de funderingsresten van dit steenhuis zeker aantasten. **Op het AMK-terrein 6822 moeten ingrepen vermeden worden. Voor deze locatie is derhalve planaanpassing noodzakelijk. Ook bij het graven van de nieuwe sloot direct rond dit terrein dient een archeologische begeleiding plaats te vinden, omdat hier nog randverschijnselen van het steenhuis aanwezig kunnen zijn.**
- AMK-terrein 6821 (resten nederzetting) valt weliswaar net buiten het plangebied Bovenlanden, maar er wordt verondersteld dat de sporen en structuren van deze middeleeuwse nederzetting zich ook buiten het AMK-terrein uitstrekken. Bodemingrepen in aangrenzende plangebied Bovenlanden, zoals het graven van de slenk, kunnen mogelijk aanwezige waarden aantasten. **Teneinde te achterhalen of in het aangrenzende deel van het plangebied Bovenlanden nederzettingssporen aanwezig zijn, is het aan te raden in het gebied direct ten oosten van AMK-terrein 6821 een Inventariserend Veldonderzoek, fase II (proefsleuvenonderzoek) plaats te vinden. In het geval hier middeleeuwse sporen aanwezig zijn, dient de aanleg van de slenk in dit zuidelijke deel van het plangebied**

Bovenlanden onder archeologische begeleiding plaats te vinden. Archeologisch vindplaatsen die behouden kunnen blijven, moeten afgedekt worden met een kleipakket om te voorkomen dat ze verder worden aangetast.

- In het plangebied Hamdijk wordt een slenk gegraven parallel aan het B.L. Tijdenskanaal. Het afdekkende kleipakket bedraagt hier slechts 0,45-0,70 m, wat betekent dat het veenpakket bij het graven van deze slenk aan het oppervlak komt te liggen en dat mogelijk aanwezige middeleeuwse resten zullen worden aangetast. **Het uitgraven van de slenk zal hier onder archeologische begeleiding dienen plaats te vinden.**
- Aan de zuidwestkant van het plangebied Bovenlanden ligt het pleistocene zand op geringe diepte onder maaiveld. Om aantasting van mogelijk aanwezige resten uit de steentijd te voorkomen wordt geadviseerd hier geen bodemingrepen te plegen. Op een uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (zie figuur 6) van het gebied is te zien dat hier hogere koppen aanwezig zijn. **Deze locatie dient onderzocht te worden door middel van een aantal megaboringen. Indien hier resten en sporen uit de steentijd (vuursteen, houtskool en haardkuilen) te voorschijn komen, zal ook de rand van het gebied verder onderzocht moeten worden. Voorafgaand en tijdens de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen dient hier nader onderzoek en/of archeologische begeleiding van de werkzaamheden plaats te vinden.**

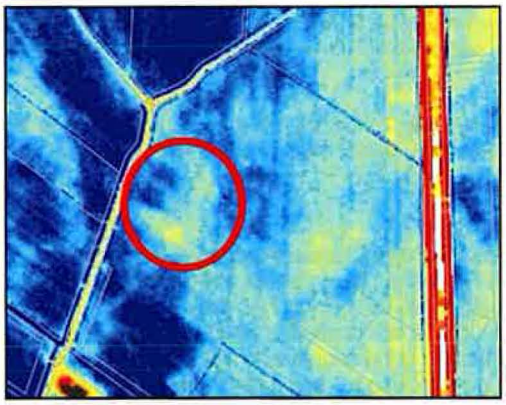

Figuur 6: AHN van het zuidelijke deel van het plangebied Bovenlanden. In de rode cirkel het gebied waar mogelijk een steentijdvindplaats aanwezig is.

Plangebied "Benedenloop Westerwoldse Aa":

- Men dient rekening te houden met het voormalige sluiscomplex van Oude Statenzijl. De aanleg van het moeras en de nieuwe watergang kunnen de hier mogelijk nog aanwezige cultuurhistorische waarden aantasten. **De aanleg van de watergang en het afgraven van de oever op deze voormalige sluislocatie dient onder archeologische begeleiding plaats te vinden.**

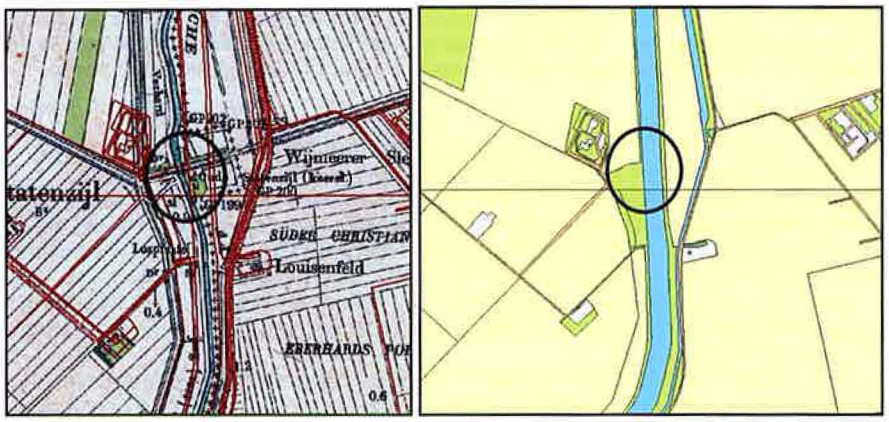

Figuur 7: Bonnekaart uit circa 1900 (links) met het sluis complex van Oude Statenzijl met daarover heen de huidige topografie geprojecteerd. Rechts topografische kaart. Binnen de zwarte cirkel het gebied waar men rekening moet houden met resten van het sluiscomplex en bijbehorende bebouwing.

- Indien in het kader van het herstel van de batterijen bodemingrepen moeten plaatsvinden, zal hierbij archeologische begeleiding nodig zijn.

Algemene adviezen/aanbevelingen:

- Om aantasting van te verwachten archeologische resten te voorkomen wordt geadviseerd bodemingrepen buiten de AMK-terreinen dusdanig te beperken, dat de veenondergrond niet aan het oppervlak komt te liggen. Veen is namelijk zeer erosiegevoelig en zal gaan inklinken en/of veraarden. Het handhaven van een pakket klei boven de veenondergrond voorkomt bovendien dat eventueel aanwezige middeleeuwse muurresten, ingebed in een kleipakket van de Dollard, onbedoeld worden aangetast. De ervaring leert dat dergelijke muurresten zich nog wel deels in de bovenliggende kleipakketten kunnen bevinden.
- Buiten de AMK-terreinen zal het verwijderen van een kleilaag tot 40 cm –Mv naar verwachting niet leiden tot aantasting van archeologische resten, daar dit de door modern ploegen gevormde toplaag is, waarin geen (gave) archeologische resten aanwezig zullen zijn. Wel wordt aanbevolen waar mogelijk een kleilaag van circa 30 cm als veilige afdekking boven het veenpakket te handhaven.
- In het kader van het opstellen van het bestemmingsplan is het nog niet noodzakelijk een prospectief archeologisch onderzoek in te stellen (veldonderzoek).
- In de besteksfase is het van belang de bestekken door een deskundige (archeoloog) aan een archeologische toets te laten onderwerpen.
- Het nog uit te voeren archeologische onderzoek (booronderzoek en proefsleuvenonderzoek) c.q. de archeologische begeleiding dient te worden uitgevoerd door een archeologisch bedrijf met een opgravingsvergunning.
- Ten behoeve van archeologisch vervolgonderzoek dienen Programma's van Eisen (PvE's) te worden vervaardigd. Op basis van deze PvE's kunnen offertes opgevraagd worden bij archeologische bedrijven. Libau kan zorg dragen voor de vervaardiging van de PvE's.

Bestemmingsplan

Het behoud van de archeologische en cultuurhistorische waarden dient in het bestemmingsplan te worden geregeld door middel van een aanlegvergunningenstelsel. Een aanlegvergunning is niet vereist voor de werkzaamheden die zullen worden uitgevoerd op basis van het inrichtingsplan, voor zover rekening wordt gehouden met de adviezen en aanbevelingen uit dit bureauonderzoek "*Inrichtingsplan voor de "Benedenloop van de Westerwoldse Aa", "Kuurbos – Bos op Houwingaham" en "Hamdijk – Bovenlanden" (gemeenten Reiderland en Bellingwedde). Een Archeologisch Bureauonderzoek*" van Libau (zie de adviezen en aanbevelingen hierboven; pagina 5 t/m 7). Door bij de inrichting van het gebied te voldoen aan bovenstaande adviezen en aanbevelingen zal archeologisch vervolgonderzoek (proefsleuven, boringen, inspectie en begeleiding) gewaarborgd zijn.

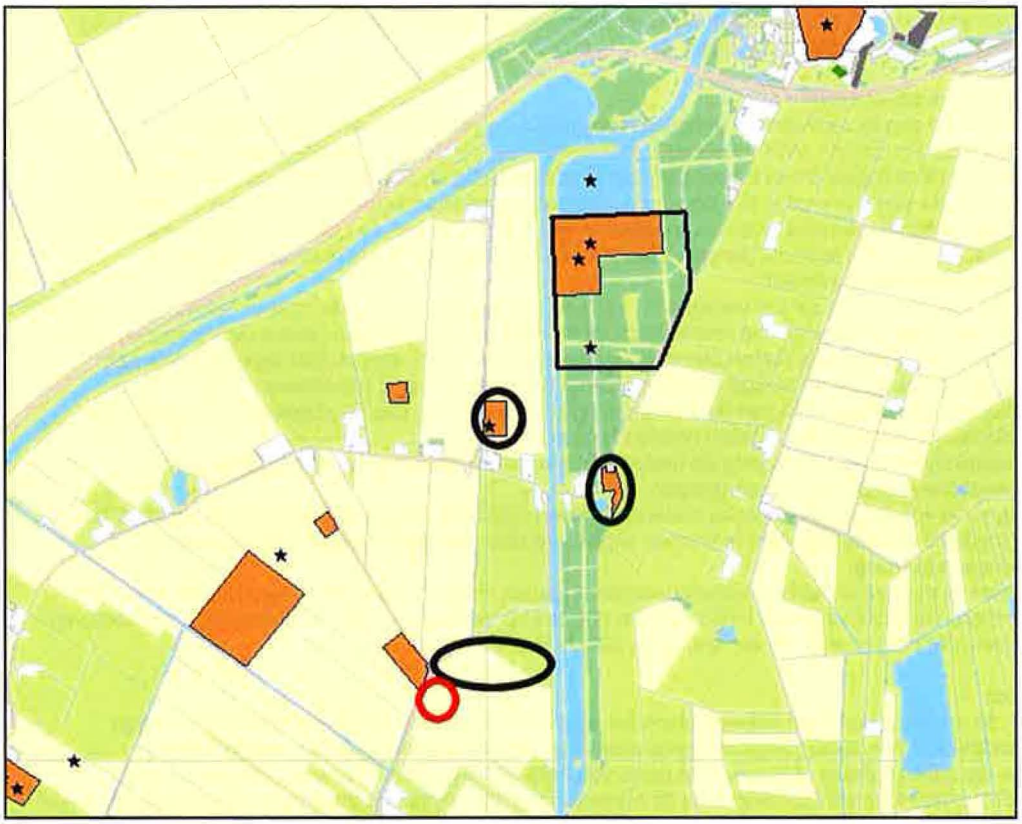

Figuur 8: Archeologisch belangrijke gebieden (zoals aangegeven in bovenstaande tekst) binnen de plangebieden "Kuurbos – Bos op Houwingaham" en "Hamdijk – Bovenlanden".

Bijlagen:

- Kaart archeologie Nieuweschans e.o.;
- Uitgebreide rapportage monumenten;
- Uitgebreide rapportage waarnemingen.

Libau, 15 april 2009

Appendix 1

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Archeologische Monumentenkaart van de provincie Groningen.

ARCHIS, archeologische database van de Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en Monumenten.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Lepage, J-D., Utrecht 1994. *Vestingen en schansen in Groningen. Eeuwenlang de hoeksteen van de Nederlandse defensie.*

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw (www.watwaswaar.nl)

Molema, J., Amsterdam 1999, *Kerkterrein Houwingeham, gemeente Reiderland; een geofysisch onderzoek.* Raap-briefrapport.

Molema, J., Groningen 2006 en 2008, Archeologische adviezen Libau t.b.v. waterbergingsgebied.

Schroor, M & J. Meijering, Assen 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen.*

Snijders, F.L., Groningen 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen.* Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000.* Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeborg et al.).

Ufkes, A. en J. Schoneveld, Groningen 1998, *Een archeologisch onderzoek naar het verdwenen dorp Houwingeham bij Nieuweschans.* ARC-publicaties 20.

Versfelt, H.J. & M. Schroor, Groningen/Veendam 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829..*

Versfelt, H.J., Groningen 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland, 1773-1794.*

Appendix 2

Archeologische periodes

paleolithicum	**tot 8800 v.Chr.**
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 – 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 -8800 v.Chr.
mesolithicum	**8800 - 4900 v.Chr.**
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 -4900 v.Chr.
neolithicum	**5300 - 2000 v.Chr.**
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	**2000 - 800 v.Chr.**
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	**800 - 12 v.Chr.**
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	**12 v.Chr. - 450 n.Chr.**
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	**450 - 1500 n.Chr.**
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	**1500 – heden**
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 – heden

Libau, 15 april 2009

Kaart archeologie Nieuweschans e.o.

31-03-2009

279051 / 580642

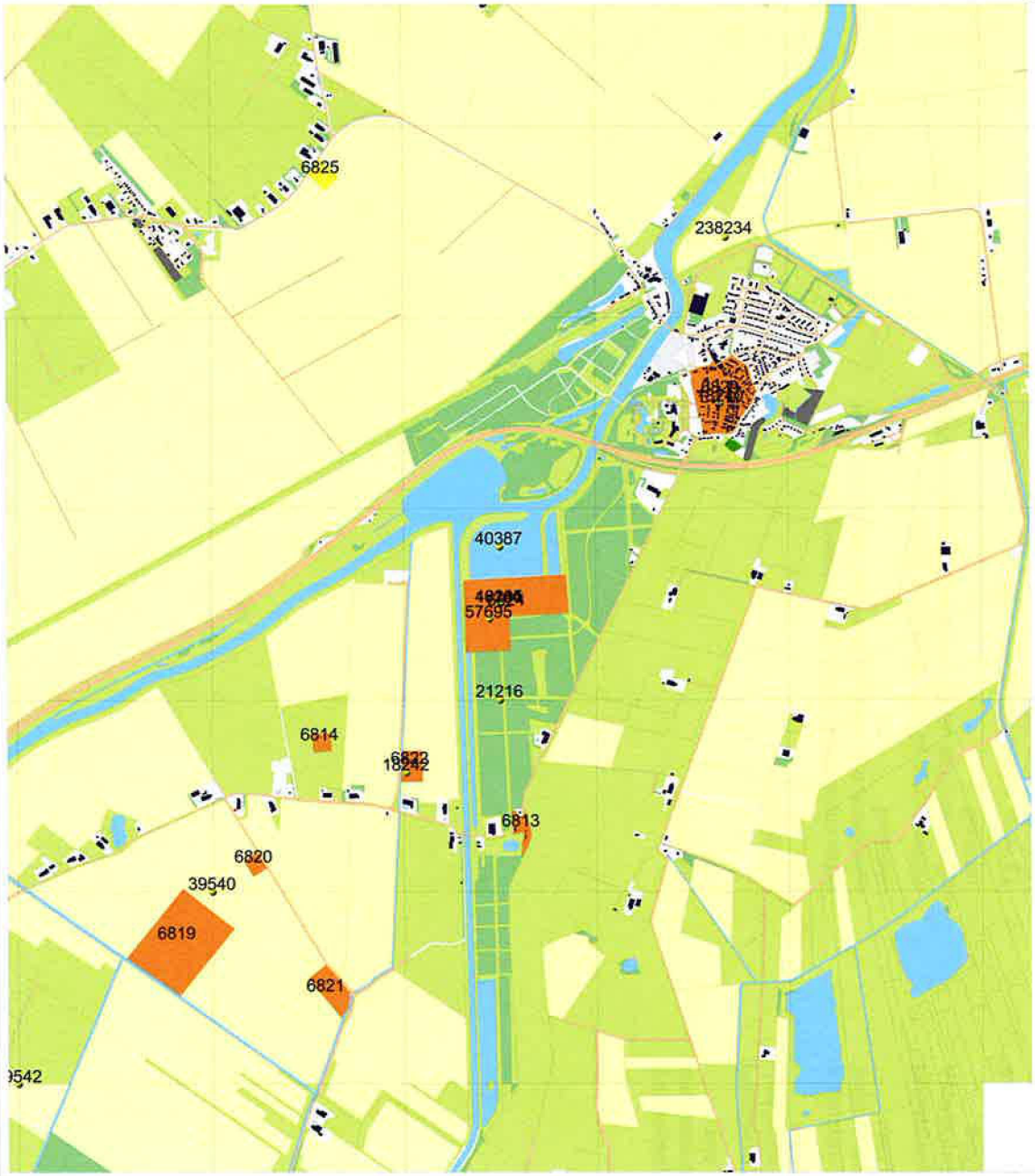

272946 / 574537

Legenda

GRID_1KM
HUIZEN
WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

TOP10 ((c)TDN)

- bebouwd gebied
- doorgaande wegen
- bos
- bouwland
- weiland
- boomgaard/kwekerij
- heide
- zand
- begraafplaats
- water
- overig bodemgebruik

0 — 1 km

N

Archis2

rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten

ONDERSCHEIDENLIJK CULTUURLANDSCHAP

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	6813	**Oppervlakte:**	11.700 m2
CMA-nr:	08C - 010		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	BOONESCHANS		
Plaats:	Nieuwe Schans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Coördinaten:	275565 / 576300		
Terreinbeheerder:	Niet van toepassing		

Complexen

Complextype	Begindatering	Einddatering
Schans	Nieuwe tijd	Nieuwe tijd

Beschrijving

CAA: / De schans is bekend van een kaart uit 1587. De locatie is herkenbaar als een verhoging in de Hamdijk en een knik in de rijksgrens. Bij grondwerkzaamheden voor de aanleg van een bos in 1999 werd de gracht van het zuidelijke bastion van de schans aangesneden. Deze had een diepte tot 1.6 meter onder het maaiveld, en een vlakke bodem. Breedte 10-15 meter. Uit de vulling komt enig 17e eeuws aardewerk. Inspectie grondwerkzaamheden; juli 1999; amateurs (J.Lenting, T.v.d. Bergh, J.Auler) + provinciaal archeoloog (H.Groenendijk)

Documentatie

Type: Verslag
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: Groenendijk 15 juli 1999

Type: Verslag
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: J.Auler/T.A.v.d.Bergh 30 juni 1999

Type: Tekening
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: situatieschets bij verslag Auler/v.d.Bergh

Type: Tekening
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: copie contemporaine tekening Booneschans

Type: Dia
Beheerder: Onbekend
Toelichting:

Type: Foto
Beheerder: Onbekend
Toelichting:

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	6822	**Oppervlakte:**	17.833 m2
CMA-nr:	08C - 020		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	'T SPILLE LEEN		
Plaats:	Booneschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Coördinaten:	275038 / 576654		
Terreinbeheerder:	Niet van toepassing		

Complexen

Complextype	Begindatering	Einddatering
Borg/stins/versterkt huis	Middeleeuwen laat	Middeleeuwen laat

Beschrijving

Huidige toestand terrein? CAA: 08DZ-7 Grondgebruik: akkerland (1997) Bij graafactiviteiten in 1958 werden hier op ca. 0.6 meter onder de bouwvoor stevige funderingen van een steenhuis aangetroffen. De funderingen waren door de veenlaag heen op het zand gebouwd en werden afgedekt door Dollardklei. Situatie 2000: terrein niet toegankelijk vanwege gewas. Vermoedelijk zijn er bij de ontdekking van dit steenhuis de stenen gerooid. De basis van de fundering, vaak een zandplateau, kan nog aanwezig zijn. Waarnemingen bij graafactiviteiten; 1958; ROB (H.Halbertsma) Veldcontrole mei 2000; RAAP (J.Molema). Het steenhuis maakte deel uit van het middeleeuwse bewoningslint van Hamdijk.

Documentatie

Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	originele tekst Halbertsma voor BKNOB 1958
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	kopie verslag veldwerk 2000.
Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	topkaarten 1:25.000/1:10.000.

Literatuur

HALBERTSMA, H. 1958 Archeologisch Nieuws: Hamdijk, gem. Nieuweschans (kol.177), in: BKNOB
GROENENDIJK, H.A. 1985 , in: Herinrichting oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkolonien. Rapport archeologie voor het deelgebied Oldamt.

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	6824	**Oppervlakte:**	148.185 m2
CMA-nr:	08C - 022		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	Uiterdijken		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Coördinaten:	275584 / 577450		
Terreinbeheerder:	Niet van toepassing		

Complexen

Complextype	Begindatering	Einddatering
Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat	Middeleeuwen laat

Beschrijving

CAA: 08DZ-6, -08
Grondgebruik: industriegebied (behalve de terreinen zelf); 2000

Toelichting datering:
Van steenhuis 2809/1:2 is een dendrodatering van 1263 +-10 jaar bekend (lab. nr. Houwgra H201 990822, dendrochr. Labor Goettingen)

Beschrijving:
Terrein met daarin resten van het overslibde dorp Houwingaham. Binnen het terrein bevinden zich onder andere de funderingen van de kerk en van twee steenhuizen. De kerkfunderingen waren in 1933 bij landbouw- werkzaamheden voor het eerst gesignaleerd, en werden tijdens het RAAP-onderzoek in 1992 en 1998 geheel vastgelegd. In 1998 werd bovendien de vierkante gracht rondom het kerkterrein aangeboord. De kerk is waarschijnlijk na 1200 gebouwd en in de 15e eeuw, voor de doorbraken van de Dollart, afgebroken. De beide steenhuizen werden na de eerste Dollartoverstromingen in de 14e eeuw afgebroken, waarbij steenhuis II mogelijk nog niet was afgebouwd.

Sporen van woonhuizen zijn niet aangetroffen, mogelijk als gevolg van de houtcontructie en de volledige afbraak hiervan voor de overstromingen. Het oorspronkelijke gebied van Houwingaham loopt door op Duits grondgebied.

Magnetometrisch-, weerstandsmeting- en booronderzoek; 1992; RAAP Magnetometrisch onderzoek; 1998; RAAP (Briefrapport 1999-350/MW)

Proefopgravingen en boringen; 1998;
ARC proefopgravingen; 1999; Jugendwerkstatt ohne Grenzen (T. van den Bergh /J.Auler/H.A.Groenendijk)

Documentatie

Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	bestek aanleg haven/industriegebied 1999
Type:	Krantenartikel
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	copie; Rheiderland augustus 1999 nr. 8
Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	archis-kaart met terreingrenzen
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	onderzoek Jugend ohne Grenzen 1999

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Type:	Krantenartikel
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	copie; Winschoter Courant 12 maart 1992
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	Groenendijk juni 1991; vondsten Botjes 1933
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	RAAP verslag 1999-350/MW; onderzoek 1998
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	archis-uitdraaien CAA-nummers
Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	top. kaart met locatie ARC-onderzoek 1998
Type:	Kaart
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	locatie werkputten ARC-onderzoek 1998
Type:	Tekening
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	copie; vlaktekeningen ARC-onderzoek 1998
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	vondst- en documentatielijsten ARC onderzoek 1998
Type:	Verslag
Beheerder:	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting:	ARCHIS-vondstmeldingformulier ARC onderzoek 1998

Literatuur

Ufkes, A. en J. Schoneveld 1998 Een archeologisch onderzoek naar het verdwenen dorp Houwingeham bij Nieuweschans, Prov. Groningen., in: ARC-Publicaties 20

Molema, J. 1999 Kerkterrein Houwingeham, gemeente Reiderland; een geofysisch onderzoek, in: RAAP-briefrapport

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr:	6829	**Oppervlakte:**	98.103 m2
CMA-nr:	08C - 027		
Status:	Terrein van hoge archeologische waarde		
Toponiem:	CENTRUM		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Coördinaten:	276664 / 578589		
Terreinbeheerder:	Niet van toepassing		
Onderzoek:	Onderzoeksnr 723, Archeologisch: booronderzoek, gereedgemeld op 10-04-2001		

Complexen

Complextype	Begindatering	Einddatering
Versterking, onbepaald	Nieuwe tijd	Nieuwe tijd

Beschrijving

CAA: /

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	18240	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-5		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	276650 / 578550		
Toponiem:	VOORSTRAAT		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	Onbekend / 09-1985		
Invoerder/datum:	LENTING / 09-1985		
Beschrijver/datum:	LENTING / 15-10-1985		
Verwerving:	Niet-archeologisch: graafwerk	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Onbekend	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

RCC: DOCUMENTATIERCC: VERSLAG TEKENING FOTO BAI GROENENDIJK

Vondsten

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Hout/houtskool		
Code algemeen:	Constructie	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:			

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Aardewerk, gedraaid	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	'VAATWERKA'		

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Pijp/pijpekop/pijpesteel	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	'PIJPEKOP'		

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Compleet
Materiaal:	Organisch plantaardig		
Code algemeen:	Zaad/vrucht/noot/pit	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	'VEZEL ZAAD' (?)		

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Kom/schaal	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	'VAATWERKB'		

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Collectie

Beheerder: LENTING

Toelichting: Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	18241	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-6		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	275500 / 577500		
Toponiem:	NIEUWESCHANS		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	Particulier / 9999		
Invoerder/datum:	Particulier / 25-04-1933		
Beschrijver/datum:	Groenendijk / 23-11-1989		
Verwerving:	Niet-archeologisch: graafwerk	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Onbekend	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

AD 301, 302 MEERDERE BROK BOUWFRAGMENT.RCC: DOCUMENTATIERCC: BRIEF

Vondsten

Complex:	Kerk	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Kogelpot:laat-middeleeuws/hard baksel	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	LAAT KOGELPOTMATERIAAL, O.A. KOM VAN BINNEN GEELGEGLAZUURD		

Complex:	Kerk	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Niet van toepassing		
Code algemeen:	Plattegrond/configuratie	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	PLATTEGROND KERKKOOR OP GROTE BAKSTENEN STIEPEN		

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	18242	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-7		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	275010 / 576620		
Toponiem:	HAMDIJK		
Plaats:	Hamdijk		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	Onbekend / 1958		
Invoerder/datum:	Halbertsma / 9999		
Beschrijver/datum:	Groenendijk / 23-11-1989		
Verwerving:	Niet-archeologisch: graafwerk	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Onbekend	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

AD 129 ALS NOOT IN: RENAUD,JGN/ DIJK,EVAN, HET HUIS TE WEDDE.AD 129 1959, 25.RCC: DOCUMENTATIERCC: PUBLIKATIE MEDEDELING

Vondsten

Complex:	Borg/stins/versterkt huis	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Gebouw	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	'STEENHUIS': BAKSTEENFRAGMENTEN		

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	21216	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-8		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	275500 / 577000		
Toponiem:	NIEUWESCHANS		
Plaats:	Onbekend		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	Particulier / 1910		
Invoerder/datum:	Particulier / 20-12-1991		
Beschrijver/datum:	Groenendijk / 20-01-1992		
Verwerving:	Niet-archeologisch: graafwerk	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Onbekend	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

AD 126 ACHTERWEG 3 NIEUWESCHANS.RCC: DOCUMENTATIERCC: VERSLAG FOTO

Vondsten

Complex:	Nederzetting, onbepaald	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	Compleet
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Vaatwerk	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	Meer vondstgegevens op RCC-fiche		

Collectie

Beheerder:	Particulier
Toelichting:	Niets ingevuld

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	40387	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-6		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	275500 / 577800		
Toponiem:	HAMDIJK - HOUWINGAHAM		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	Particulier / 1998		
Invoerder/datum:	Particulier / 1998		
Beschrijver/datum:	Schoneveld / 9999		
Verwerving:	Archeologisch: opgraving	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Onbekend	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

N.a.v. de start van een groot natuurbouwproject ten westen van deHamdijk en de Bonenschans wordt onderzoek verricht om uit te zoeken inhoeverre en waar archeologische schade zou worden aangericht.ARC opgravingsnummer 60CMA 08C-022Dit is de locatie van het "verdronken" dorp Houwingaham, dat in de 15e eeuwna de Dollartdoorbraken definitief is afgebroken en verlaten. De kerk +kerkhof en twee steenhuizen zijn bij onderzoek door RAAP en door het Duits-Nederlandse project Jugend ohne Grenzen gelocaliseerd en onderzocht in 1992en 1998 (zie CMA). Het gebied van het voormalige dorp loopt door tot opDuits grondgebied.

Vondsten

Complex:	Nederzetting, onbepaald	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Kogelpot	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Toelichting:			

Complex:	Nederzetting, onbepaald	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Niet van toepassing		
Code algemeen:	Waterput/waterreservoir	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Toelichting:			

Complex:	Nederzetting, onbepaald	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Baksteen	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Code specifiek:	kloostermop:volume ca. 8000-4000 cm	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Toelichting:			

Complex:	Nederzetting, onbepaald	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Hout/houtskool		
Code algemeen:	Onbekend	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:			

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Complex:	Nederzetting, onbepaald	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Dakpan	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:			

Documentatie

Type: Tekening
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: copie; vlaktekeningen

Type: Verslag
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: vondst- en documentatielijsten

Type: Kaart
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: top. kaart met locatie onderzoek

Type: Kaart
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: puttenkaart

Type: Verslag
Beheerder: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Toelichting: archis-vondstmeldingformulier

Literatuur

Ufkes, A. en J. Schoneveld 1998 Een archeologisch onderzoek naar het verdwenen dorp Houwingeham bij Nieuweschans, Prov. Groningen., in: ARC-Publicaties 20

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	46104	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-19		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	275500 / 577500		
Toponiem:	UITERDIJKEN		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	RAAP Archeologisch Adviesbureau / 12-1998		
Invoerder/datum:	Boulonois / 19-08-2002		
Beschrijver/datum:	RAAP Archeologisch Adviesbureau / 25-02-1999		
Verwerving:	Archeologisch: geofysisch onderzoe	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Grasland/weideland	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

Bij magnetisch onderzoek is de volledige plattegrond van de kerk van de verdwenen nederzetting Houwingeham ontdekt. De kerk, die aan Jacob gewijd zou zijn geweest, is waarschijnlijk gebouwd tussen 1200 en 1300. Voor de 15e eeuw (Dollardinbraken) is de kerk weer afgebroken.
Het gaat om een bakstenen zaalkerk met met een afmeting van ca. 30 x 12 m en een halfrond gesloten koor in het oosten. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een kerktoren.

Bij het magnetisch onderzoek viel op dat de omgeving van de funderingsstiepen schoon was; er lag geen puin op en rond de fundering. Dit duidt erop dat de kerk zorgvuldig is afgebroken.

De coordinaten van deze kerk staan niet in het rapport; deze zijn overgenomen van waarneming nr. 18241 (er vanuitgaande dat deze juist zijn).

RAAP-briefrapport 1999-350/MW.

Vondsten

Complex:	Kerk	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	N.v.t.
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Baksteen	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	Kerkplattegrond		

Literatuur

Molema, J. 1999 Kerkterrein Houwingeham, gemeente Reiderland; een geofysisch onderzoek, in: RAAP-briefrapport

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	46105	**Vondstmelding:**	**Extern nr:**
Objectcode:	08DZ-21		**Onderzoeksmelding:**
Coördinaten:	275500 / 577500		
Toponiem:	UITERDIJKEN		
Plaats:	Nieuweschans		
Gemeente:	Reiderland		
Provincie:	Groningen		
Vinder/datum:	RAAP Archeologisch Adviesbureau / 11-1998		
Invoerder/datum:	RAAP Archeologisch Adviesbureau / 19-08-2002		
Beschrijver/datum:	RAAP Archeologisch Adviesbureau / 1999		
Verwerving:	Archeologisch: booronderzoek	**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Grasland/weideland	**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

In RAAP-rapport 1999-350/MW, dat eigenlijk over een ander onderzoek gaat op het kerkterrein, staat op p. 6 het volgende:

"Rest nog te vermelden dat het kerkterrein in het kader van het werkloosheidsproject 'Houwingeham' door middel van gutsboringen is onderzocht op de aanwezigheid van een kerkhofgracht. Dit onderzoek werd uitgevoerd van september tot en met november 1998 en stond onder leiding van mevr. drs. T. van den Berg (Stichting Opmaat, Winschoten). RAAP droeg zorg voor de wetenschappelijke begeleiding van het veldwerk. Het terrein werd door middel van vijf boorraaien onderzocht. Het onderzoek toonde dat de kerk door een min of meer vierkante gracht was omgeven."

Literatuur:
Bergh, T. van den, zonder jaar. Het archeologisch onderzoek Houwingaham sept.-nov. 1998 (ongepubliceerd onderzoeksverslag).

Vondsten

Complex:	Kerk	**Cultuur:**	Onbekend
Aantal:	999	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Niet van toepassing		
Code algemeen:	Gracht	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd: 1500 - 1950
Toelichting:	Datering gracht rond kerk: onbekend		

Literatuur

Molema, J. 1999 Kerkterrein Houwingeham, gemeente Reiderland; een geofysisch onderzoek, in: RAAP-briefrapport

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	57695	**Vondstmelding:**	827	**Extern nr:**	
Objectcode:	08DZ-22			**Onderzoeksmelding:**	
Coördinaten:	275446 / 577423				
Toponiem:					
Plaats:	Nieuweschans				
Gemeente:	Reiderland				
Provincie:	Groningen				
Vinder/datum:	Molema / 12-1998				
Invoerder/datum:	Zwet, van der / 21-10-2004				
Beschrijver/datum:	Molema / 25-02-1999				
Verwerving:	Archeologisch: geofysisch onderzoe			**Geomorfologie:**	Kwelder/getijafzettingenvlakte
Grondgebruik:	Grasland/weideland			**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

Uit het magnetisch onderzoek komt een rechthoekig patroon bestaande uit 16 vlekken van hoge weerstandswaarden naar boven. Deze vlekken zijn te interpreteren als funderingsstiepen en vormen de plattegrond van een kerk.

Vondsten

Complex:	Kerk	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Keramiek		
Code algemeen:	Baksteen	**Begindatering:**	Middeleeuwen laat A: 1050 - 1250 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Middeleeuwen laat B: 1250 - 1500 nC
Toelichting:	Vondsten zijn niet verzameld.		

Literatuur

Molema, J. 1999 , in: RAAP-regiobrief

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Waarnemingsnr:	238234	**Vondstmelding:**	238234	**Extern nr:**	
Objectcode:	08DZ-10			**Onderzoeksmelding:**	
Coördinaten:	276680 / 579420				
Toponiem:	ZUIDEINDE 4				
Plaats:	Nieuweschans				
Gemeente:	Reiderland				
Provincie:	Groningen				
Vinder/datum:	Particulier / 1971				
Invoerder/datum:	Particulier / 29-03-1971				
Beschrijver/datum:	BOERSMA / 31-03-1971				
Verwerving:	Niet-archeologisch: graafwerk			**Geomorfologie:**	Onbekend
Grondgebruik:	Bebouwing/erf/weg/kerkhof			**NAP maaiveld:**	

Beschrijving

Vondst n.a.v. graven van funderingsleufjes voor garage. De woning waar degarage bij gebouwd zou worden ligt buiten de vroegere omwalling van de in1628 door de stadhouder Ernst Casimir aangelegde Langakkerschans of NieuweSchans (geslecht +/- 1884), op het talud van de zuidelijke gracht. Men maggevoeglijk aannemen dat het hier gaat om een oudtijds in de gracht gevallenmenselijk individu.Vroegere gemeente: Nieuweschans.

Vondsten

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Bot, menselijk		
Code algemeen:	Bot	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	Menselijke skeletresten, van 2 skeletten.		

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	9999	**Toestand:**	Onbekend
Materiaal:	Bot, dierlijk		
Code algemeen:	Bot	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	rund	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:			

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Steen		
Code algemeen:	Pijp/pijpekop/pijpesteel	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	Het materiaal wordt kalksteen genoemd.		

Complex:	Schans	**Cultuur:**	Niet van toepassing
Aantal:	1	**Toestand:**	Fragment
Materiaal:	Niet van toepassing		
Code algemeen:	Gracht	**Begindatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Code specifiek:	Niet van toepassing	**Einddatering:**	Nieuwe tijd A: 1500 - 1650 nC
Toelichting:	Het jaartal 1884 is ongeveer het jaar waarin de schans geslecht is.		

Documentatie

Type:	Verslag
Beheerder:	Onbekend
Toelichting:	met krante-artikel

Uitgebreide Rapportage Waarnemingen

Type:	Brief
Beheerder:	Onbekend
Toelichting:	6/4/1971, no. 533

Collectie

Beheerder:	Biologisch Archeologisch Instituut
Toelichting:	Niets ingevuld

Regels

195.23.50.00.00.rgl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1	Begrippen	7
Artikel 2	Wijze van meten	10

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3	Agrarisch	13
Artikel 4	Bos	15
Artikel 5	Natuur	16
Artikel 6	Verkeer	17
Artikel 7	Water	18
Artikel 8	Wonen	19
Artikel 9	Leiding - Gas	21
Artikel 10	Leiding - Hoogspanning	23
Artikel 11	Waarde - Archeologie	24
Artikel 12	Waterstaat - Bergingsgebied	26
Artikel 13	Waterstaat - Noodbergingsgebied	27

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 14	Anti-dubbeltelbepaling	31
Artikel 15	Algemene wijzigingsregels	32
Artikel 16	Verwerkelijking in de naaste toekomst	33
Artikel 17	Overige regels	34

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 18	Overgangsrecht	37
Artikel 19	Slotregel	38

Hoofdstuk 1
Inleidende regels

Artikel 1
Begrippen

In deze regels wordt verstaan onder:

a. het plan:
het bestemmingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos van de gemeenten Reiderland en Bellingwedde;

b. plankaart:
de kaart met bijbehorende verklaring waarop de bestemmingen van de in het plan begrepen gronden zijn aangewezen;

c. aan- of uitbouw:
een onderdeel van een hoofdgebouw dat in bouwkundig opzicht ondergeschikt is aan de hoofdvorm;

d. aanduiding:
een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels, regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden;

e. bebouwing:
één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde;

f. bergingsgebied:
een gebied dat vaker dan gemiddeld één keer in de 100 jaar wordt ingezet voor waterberging;

g. bestaand:
1. het gebruik dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig is en/of bebouwing die op dat tijdstip aanwezig of in uitvoering is, dan wel kan worden gebouwd krachtens een bouwvergunning;
2. het onder 1 bedoelde geldt niet voorzover sprake was van strijd met het voorheen geldende bestemmingsplan, de voorheen geldende Beheersverordening, daaronder mede begrepen het overgangsrecht van het bestemmingsplan of de Beheersverordening, of een ontheffing als bedoeld in artikel 3.23 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);

h. bestemmingsgrens:
de grens van een bestemmingsvlak;

i. bestemmingsvlak:
een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming;

j. bijgebouw:
een gebouw dat in bouwkundig opzicht ondergeschikt is aan een op hetzelfde bouwperceel gelegen hoofdgebouw;

k. bouwen:
het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk, alsmede het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen van een standplaats;

l. bouwgrens:
de grens van een bouwvlak;

m. bouwperceel:
een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten;

n. bouwperceelgrens:
de grens van een bouwperceel;

o. bouwvlak:
een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zijn toegelaten;

p. bouwwerk:
elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond;

q. gebouw:
elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt;

r. hoofdgebouw:
een gebouw, dat op een bouwperceel door zijn constructie of afmetingen, dan wel gelet op de bestemming, als belangrijkste gebouw valt aan te merken, met inbegrip van aan- en uitbouwen;

s. inrichtingsplan:
inrichtingsplan voor de Benedenloop van de Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden, zoals vastgesteld door het dagelijks bestuur van het Waterschap Hunze en Aa's op 15 december 2008 en door het college van Gedeputeerde Staten op 27 januari 2009;

t. noodbergingsgebied:
een gebied dat gemiddeld één keer in de 100 jaar of minder vaak wordt ingezet voor waterberging;

u. peil:

1. voor een bouwwerk, waarvan de hoofdtoegang direct aan de weg grenst: de bouwhoogte van de weg ter plaatse van die hoofdtoegang;
2. voor een bouwwerk, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de bouwhoogte van het terrein ter plaatse van die hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;

v. seksinrichting:

een voor publiek toegankelijke, besloten ruimte, waarin bedrijfsmatig, of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was seksuele handelingen worden verricht of vertoningen van erotisch-pornografische aard plaatsvinden. Onder een seksinrichting worden in elk geval verstaan een seksbioscoop, seksautomatenhal, sekstheater, een parenclub of een prostitutiebedrijf, waaronder tevens begrepen een erotische massagesalon, al dan niet in combinatie met elkaar;

w. voorgevelrooilijn:

de als zodanig vanwege burgemeester en wethouders in het terrein langs de wegzijde of het voetpad aan te geven lijn, welke:

1. bij het ontbreken van bestaande bebouwing zoveel mogelijk op een gelijkmatige afstand evenwijdig aan de as van de weg of het voetpad is gelegen; de daarbij aan te houden gelijkmatige afstand wordt gemeten uit de kant van de weg en bedraagt ten minste 3 m, tenzij in het plan anders is aangegeven;
2. bij bestaande bebouwing zoveel mogelijk aansluit aan de ligging van de naar de weg gekeerde gevels van die bebouwing, tenzij in het plan anders is aangegeven;

x. woning:

een complex van ruimten, uitsluitend bedoeld voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden.

Artikel 2
Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

a. de dakhelling:
langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak;

b. de goothoogte van een bouwwerk:
vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel;

c. de inhoud van een bouwwerk:
tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen;

d. de bouwhoogte van een bouwwerk:
vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen;

e. de oppervlakte van een bouwwerk:
tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk;

f. de afstand tot de (zijdelingse) grens van een bouwperceel:
vanaf enig punt van een bouwwerk tot de (zijdelingse) grens van een bouwperceel.

Bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van de plaatsing van gebouwen worden ondergeschikte bouwdelen als plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding niet meer dan 1 m bedraagt.

Hoofdstuk 2
Bestemmingsregels

Artikel 3
Agrarisch

3.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'agrarisch' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. agrarische cultuurgrond;
b. waterpartij en kolk, uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'water';
c. water.

In de bestemming zijn mestopslagplaatsen niet begrepen.

Houtopstanden en beplanting zijn binnen de bestemming niet toegestaan.

Onder het doel water zijn tevens waterhuishoudkundige voorzieningen in de vorm van stuwen, gemaaltjes, dammen en duikers begrepen.

3.2 Bouwregels

a. Ten aanzien van deze bestemming geldt dat geen gebouwen mogen worden gebouwd.

b. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt dat de bouwhoogte niet meer bedraagt dan 1,5 m.

3.3 Wijzigingsbevoegdheid

a. Burgemeester en wethouders kunnen ter plaatse van de aanduiding 'wro-zone - wijzigingsgebied 1' de bestemming wijzigen ten behoeve van de realisatie van een landgoed, met dien verstande dat:
   1. moet worden voldaan aan het oppervlaktecriterium van 5 ha voor een landgoed conform het inrichtingsplan met als nadere voorwaarde dat 60% van de gronden openbaar is en vrij toegankelijk moet zijn;
   2. de gebouwen ten behoeve van het landgoed een minimale inhoud van 2.000 m^3 en een goot- en bouwhoogte van respectievelijk 6 m en 12 m heeft;
   3. bij de wijziging nadere bouwregels kunnen worden gegeven.

b. Burgemeester en wethouders kunnen ter plaatse van de aanduidingen 'wro-zone - wijzigingsgebied 1' en 'wro-zone - wijzigingsgebied 2' de bestemming wijzigen in de bestemming Natuur, met dien verstande dat het bepaalde in artikel 5 ten aanzien van natuur van overeenkomstige toepassing is.

c. De onder a en b bedoelde wijzigingen mogen niet leiden tot een onevenredige aantasting van:
- het bebouwingsbeeld;
- de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
- de verkeersveiligheid.

Artikel 4
Bos

4.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'bos' aangewezen gronden zijn bestemd voor:
a. bos;
b. dagrecreatieve voorzieningen;
c. fiets- en voetpaden;
d. water.

In de bestemming zijn parkeervoorzieningen en bestaande wegen begrepen.

In de bestemming zijn tevens kunstuitingen, voorzieningen ten behoeve van de scheepvaart, oeverstroken, leidijken en groenvoorzieningen begrepen.

Onder het doel water zijn tevens waterhuishoudkundige voorzieningen in de vorm van kaden, dijken, stuwen, gemaaltjes, dammen en duikers begrepen.

4.2 Bouwregels

a. Ten aanzien van deze bestemming geldt dat geen gebouwen mogen worden gebouwd.

b. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt dat de bouwhoogte niet meer bedraagt dan 3 m.

4.3 Wijzigingsbevoegdheid

a. Burgemeester en wethouders kunnen ter plaatse van de aanduiding 'wro-zone - wijzigingsgebied 4' de bestemming wijzigen in die zin dat de dubbelbestemming Waterstaat-noodbergingsgebied wordt toegevoegd.

b. De onder a bedoelde wijzigingen mogen niet leiden tot een onevenredige aantasting van:
   - het bebouwingsbeeld;
   - de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
   - de verkeersveiligheid.

Artikel 5
Natuur

5.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'natuur' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. natuurbescherming en -ontwikkeling van oeverstroken, rietlanden en beplanting;
b. dagrecreatieve voorzieningen;
c. fiets- en voetpaden;
d. water.

Onder de bestemming zijn maatregelen met het oog op de ontwikkeling van natuurwaarden in combinatie met dagrecreatieve voorzieningen begrepen, conform het door het Waterschap Hunze en Aa's en de provincie voor het gebied vastgestelde inrichtingsplan.

In de bestemming zijn dagrecreatieve voorzieningen in de vorm van fiets-, voet- en ruiterpaden, picknickplaatsen, kanoaanlegsteigers en batterijen begrepen. In de bestemming zijn tevens de bestaande (halfverharde) wegen en paden begrepen.

5.2 Bouwregels

a. Ten aanzien van deze bestemming geldt dat geen gebouwen mogen worden gebouwd.

b. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt dat de bouwhoogte niet meer bedraagt dan 3 m, met dien verstande dat de bouwhoogte voor bouwwerken, geen gebouwen zijnde ten behoeve van de waterhuishouding niet meer dan 5 m bedraagt.

Artikel 6
Verkeer

6.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'verkeer' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wegen met een functie voor zowel het verkeer met een doorgaand karakter als voor de ontsluiting van aanliggende gronden;
b. parkeerterrein;
c. groenvoorzieningen en water;
d. nutsvoorzieningen;

met dien verstande dat:

- de bestemming niet voorziet in een wijziging van het aantal rijbanen of het profiel;
- onder 'water' doeleinden voor afvoer, tijdelijke berging en infiltratie van hemelwater worden begrepen;
- onder strijdig gebruik in ieder geval wordt begrepen het gebruik van de gronden voor reclamedoeleinden.

6.2 Bouwregels

a. Ten aanzien van deze bestemming geldt dat geen gebouwen mogen worden gebouwd.

b. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt dat de bouwhoogte van bouwwerken, anders dan ten behoeve van de geleiding, beveiliging en regeling van het verkeer, ten hoogste 5 m bedraagt.

Artikel 7
Water

7.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'water' aangewezen gronden zijn bestemd voor water ten behoeve van de waterhuishouding en de scheepvaart.

In de bestemming zijn tevens waterhuishoudkundige voorzieningen in de vorm van kaden, dijken, stuwen, gemaaltjes, dammen, duikers, voorzieningen ten behoeve van de scheepvaart, oeverstroken en groenvoorzieningen begrepen.

In de bestemming zijn geen ligplaatsen voor woonschepen begrepen.

7.2 Bouwregels

a. Ten aanzien van deze bestemming geldt dat geen gebouwen mogen worden gebouwd.

b. Het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, is anders dan bruggen en bouwwerken rechtstreeks ten dienste van afmeren, geleiding en regeling van het vaarverkeer niet toegestaan.

7.3 Wijzigingsbevoegdheid

a. Burgemeester en wethouders kunnen de bestemming wijzigen in die zin dat een jachthaven kan worden gerealiseerd op de gronden binnen de aanduiding 'wro-zone - wijzigingsgebied 3', mits:
   - de maximale oppervlakte 8.000 m² bedraagt;
   - het maximaal aantal ligplaatsen inclusief drijfsteigers en ontsluiting niet meer dan 50 bedraagt;
   - de bouwhoogte van bouwwerken niet meer dan 3,5 m bedraagt.

b. De onder a bedoelde wijziging mag niet leiden tot een onevenredige aantasting van:
   - het bebouwingsbeeld;
   - de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
   - de verkeersveiligheid.

Artikel 8
Wonen

8.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'wonen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wonen;
b. verkeer en verblijf;
c. groenvoorzieningen en water;
d. openbare nutsvoorzieningen;
e. dokterspraktijk, uitsluitend ter plaatste van de aanduiding 'maatschappelijk';
f. glasblazerij en beeldentuin en naar de aard en omvang daarmee gelijk te stellen ambachtelijke bedrijven, uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'bedrijf";
g. seksinrichting, uitsluitend ter plaatste van de aanduiding 'seksinrichting'.

In de bestemming zijn een koffie- en theeschenkerij, verkoop van de eigengemaakte producten, workshops en een galerie begrepen voorzover deze voortvloeien uit en ondergeschikt zijn aan het doel 'glasblazerij en beeldentuin' en naar de aard en omvang daarmee gelijk te stellen ambachtelijke bedrijven'.

8.2 Bouwregels

a. Voor het bouwen van hoofdgebouwen ten behoeve van het wonen, gelden de volgende regels:
   1. de gebouwen mogen de voorgevelrooilijn naar de wegzijde niet overschrijden;
   2. de afstand tot de zijdelingse grens van een bouwperceel bedraagt ten minste 3 m, dan wel ten minste de bestaande afstand, indien deze minder bedraagt;
   3. het aantal woningen bedraagt ten hoogste het bestaande aantal per bouwperceel;
   4. de woningen worden vrijstaand gebouwd;
   5. de goot- en bouwhoogte bedragen niet meer dan respectievelijk 3,5 m en 8,5 m, dan wel ten hoogste de goot- en bouwhoogte van het bestaande hoofdgebouw, indien deze meer bedragen;
   6. de dakhelling bedraagt ten minste 40°, dan wel ten minste de dakhelling van het bestaande hoofdgebouw;
   7. ten hoogste 50% van een bouwperceel mag worden bebouwd, met een maximum van 150 m² per woning;
   8. aan- en uitbouwen dienen aan het hiervoor gestelde te voldoen, dan wel aan het gestelde onder b (regeling bijgebouwen).

b. Voor het bouwen van bijgebouwen bij woningen gelden de volgende regels:
   1. de gezamenlijke oppervlakte bij een hoofdgebouw, inclusief de oppervlakte van aan- en uitbouwen die niet voldoen aan de situeringseisen van het hoofdgebouw, bedraagt niet meer dan 50 m^2;
   2. de bouwhoogte bedraagt niet meer dan 5,5 m;
   3. ter plaatse van de aanduiding 'bijgebouwen uitgesloten' is de bouw van bijgebouwen niet toegestaan.

c. Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende regels:
   1. de bouwhoogte van de erf- en terreinafscheiding bedraagt voor de voorgevelrooilijn ten hoogste 1 m en daarachter ten hoogste 2,2 m, met dien verstande dat de bouwhoogte op zijerven die grenzen aan een openbare weg (niet zijnde een brandgang tussen twee gebouwen) of openbaar groengebied op een afstand van 1 m of minder uit de perceelgrens ten hoogste 1 m bedraagt;
   2. de bouwhoogte voor overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt ten hoogste 3 m, met dien verstande dat voor vlaggenmasten de bouwhoogte niet meer dan 6 m bedraagt.

8.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen met het oog op het voorkomen van een onevenredige aantasting van:
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;

nadere eisen stellen aan:
a. de plaats van aan- en uitbouwen en bijgebouwen in die zin dat deze op een afstand van ten minste 3 m uit (het verlengde van) de naar de weg gekeerde gevel van het hoofdgebouw worden gebouwd;
b. de plaats van hoofdgebouwen, in die zin dat de naar de weg gekeerde gevel in de rooilijn dient te worden gebouwd;
c. de plaats van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, met een grotere horizontale oppervlakte dan 2 m^2 en/of een grotere hoogte dan 1,5 m;
d. de plaats van gebouwen ten behoeve van openbare nutsvoorzieningen, verkeer en verblijf.

Artikel 9
Leiding - Gas

9.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'leiding - gas' aangewezen gronden zijn behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor het aanleggen, beheer en onderhoud van aardgastransportleidingen, met bijbehorende voorzieningen.

9.2 Bouwregels

Voor het bouwen van bouwwerken geldt dat slechts bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mogen worden gebouwd ten dienste van de leiding, waarvan de bouwhoogte niet meer dan 2,5 m bedraagt.

9.3 Ontheffing van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen met het oog op de gebruiksmogelijkheden van de gronden ontheffing verlenen van het bepaalde in lid 9.2 voor het bouwen van bouwwerken op grond van de basisbestemming, mits vooraf advies wordt ingewonnen bij de leidingbeheerder.

9.4 Aanlegvergunning

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning (aanlegvergunning) van burgemeester en wethouders de volgende werken en werkzaamheden, geen bouwwerken zijnde, uit te voeren:
   - het wijzigen van het maaiveldniveau door ontgronding of ophoging;
   - het verrichten van graafwerkzaamheden anders dan normaal spit- en ploegwerk;
   - het aanbrengen van gesloten verhardingen;
   - het indrijven van voorwerpen in de bodem;
   - het permanent opslaan van goederen;
   - het aanleggen van waterlopen of het vergraven, verruimen of dempen van bestaande waterlopen.

b. De onder a bedoelde vergunning kan worden verleend indien de werkzaamheden geen belemmering vormen voor een veilig en bedrijfszeker gastransport. De vergunning kan alleen worden verleend indien vooraf advies wordt ingewonnen bij de leidingbeheerder.

c. Het verbod als bedoeld onder a is niet van toepassing op werkzaamheden welke betrekking hebben op het inrichten van het gebied conform het inrichtingsplan.

Artikel 10
Leiding - Hoogspanning

10.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'leiding - hoogspanning' aangewezen gronden zijn behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor het aanleggen, beheer en onderhoud van hoogspanningsleidingen, met bijbehorende voorzieningen.

10.2 Bouwregels

Voor het bouwen van bouwwerken geldt dat slechts bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mogen worden gebouwd ten dienste van de leiding tot ten hoogste de hoogte van de bestaande masten.

10.3 Ontheffing van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen met het oog op de gebruiksmogelijkheden van de gronden ontheffing verlenen van het bepaalde in lid 10.2 voor het bouwen van bouwwerken op grond van de basisbestemming, mits vooraf advies wordt ingewonnen bij de leidingbeheerder.

Artikel 11
Waarde - Archeologie

11.1 Bestemmingsomschrijving

De tot het plan behorende gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud van archeologische waarden.

11.2 Aanlegvergunning

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (aanlegvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
   - het ontgronden, afgraven, egaliseren, ophogen van gronden;
   - het mengen, diepploegen, ontginnen van gronden over een oppervlakte groter dan 100 m^2 en dieper dan 40 cm;
   - het graven, uitbaggeren of dempen van watergangen;
   - het graven van sleuven breder dan 50 cm en dieper dan 100 cm ten behoeve van het aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- en telecommunicatieleidingen en drainage.

b. Een vergunning als bedoeld in lid 11.2, onder a wordt slechts verleend indien:
   1. op basis van archeologisch onderzoek door een daartoe bevoegde instantie is aangetoond dat geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
   2. op basis van archeologisch onderzoek door een daartoe bevoegde instantie is aangetoond dat de archeologische waarden door de werken en/of werkzaamheden niet onevenredig worden geschaad;
   3. één of meer van de volgende voorwaarden in acht wordt genomen:
      - een verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
      - een verplichting tot het doen van archeologisch onderzoek door middel van opgravingen;
      - een verplichting de werken en/of werkzaamheden te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg.

   Indien burgemeester en wethouders voornemens zijn om aan de aanlegvergunning voorwaarden te verbinden, wordt een archeologisch deskundige om advies gevraagd.

c Het verbod als bedoeld in lid 11.2, onder a is niet van toepassing op werken, geen bouwwerken zijnde, en werkzaamheden die:
- reeds in uitvoering zijn ten tijde van het van kracht worden van het plan;
- het normale onderhoud betreffen;
- mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende aanlegvergunning;
- worden uitgevoerd op basis van het inrichtingsplan en die voldoen aan de aanbevelingen uit het rapport Een archeologisch Bureauonderzoek Inrichtingsplan voor de "Benedenloop Westerwoldse Aa", "Kuurbos- Bos op Houwingaham", "Hamdijk- Bovenlanden" (gemeenten Reiderland en Bellingwedde), opgesteld door Libau zoals dat aan het plan is toegevoegd.

Artikel 12
Waterstaat - Bergingsgebied

12.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'waterstaat - bergingsgebied' aangewezen gronden zijn behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor de berging van water.

Onder de bestemming zijn de aanleg van dijken, waterlopen, kaden, gemalen, inlaten en overige kunstwerken ten behoeve van het inlaten, bergen en afvoeren van boezemwater begrepen, conform het door het Waterschap Hunze en Aa's en de provincie voor het gebied vastgestelde inrichtingsplan.

Het is toegestaan de bij de verwezenlijking van de bestemming vrijkomende grond in depot te houden.

12.2 Bouwregels

Ten behoeve van het bergingsgebied mogen uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd met een maximale bouwhoogte van 5 m.

12.3 Aanlegvergunning

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (aanlegvergunning) de volgende werkzaamheden uit te voeren:
   - het ontgronden, afgraven of egaliseren van gronden;
   - het aanbrengen van oppervlakteverharding;
   - het aanbrengen van opgaande beplanting;
   - het aanbrengen van ondergrondse (transport)leidingen.

b. Een vergunning als bedoeld onder a wordt slechts verleend indien de functie van het gebied als bergingsgebied door de werkzaamheden niet onevenredig wordt geschaad.

c. Het verbod als bedoeld onder a is niet van toepassing op werkzaamheden die het normale onderhoud betreffen.

d. Het verbod als bedoeld onder a is niet van toepassing op werkzaamheden welke betrekking hebben op het inrichten van het gebied conform het inrichtingsplan.

Artikel 13
Waterstaat - Noodbergingsgebied

13.1 Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor 'waterstaat - noodbergingsgebied' aangewezen gronden zijn behalve voor de andere daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor de noodberging van water.

Onder de bestemming zijn de aanleg van dijken, waterlopen, kaden, gemalen, inlaten en overige kunstwerken ten behoeve van het inlaten, bergen en afvoeren van boezemwater begrepen, conform het door het Waterschap Hunze en Aa's en de provincie voor het gebied vastgestelde inrichtingsplan.

Het is toegestaan de bij de verwezenlijking van de bestemming vrijkomende grond in depot te houden.

13.2 Bouwregels

Ten behoeve van het bergingsgebied mogen uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd met een maximale bouwhoogte van 5 m.

13.3 Aanlegvergunning

a. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (aanlegvergunning) de volgende werkzaamheden uit te voeren:
   - het ontgronden, afgraven of egaliseren van gronden;
   - het aanbrengen van oppervlakteverharding;
   - het aanbrengen van opgaande beplanting;
   - het aanbrengen van ondergrondse (transport)leidingen.

b. Een vergunning als bedoeld onder a wordt slechts verleend indien de functie van het gebied als noodbergingsgebied door de werkzaamheden niet onevenredig wordt geschaad.

c. Het verbod als bedoeld onder a is niet van toepassing op werkzaamheden die het normale onderhoud betreffen.

d. Het verbod als bedoeld onder a is niet van toepassing op werkzaamheden welke betrekking hebben op het inrichten van het gebied conform het inrichtingsplan.

Hoofdstuk 3
Algemene regels

Artikel 14
Anti-dubbeltelbepaling

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 15
Algemene wijzigingsregels

15.1 Burgemeester en wethouders kunnen het bepaalde in het plan wijzigen in die zin dat:

a. veranderingen in het voor het gebied opgestelde inrichtingsplan ten aanzien van de inrichting en het gebruik van de gronden op basis van de in het plan opgenomen bestemmingen zijn toegestaan;

b. veranderingen in het voor het gebied opgestelde inrichtingsplan ten aanzien van het bouwen aan de bouwregels van de in het plan opgenomen bestemmingen worden toegevoegd.

15.2 De in lid 15.1 bedoelde wijziging mag niet leiden tot een onevenredige aantasting van:

- het bebouwingsbeeld;
- de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
- de verkeersveiligheid.

Artikel 16
Verwerkelijking in de naaste toekomst

De voor 'waterstaat - bergingsgebied' aangewezen gronden voorzover opgenomen op de plankaart (Reiderland blad 1) worden hierbij aangemerkt als gronden ten aanzien waarvan op grond van artikel 3.8, lid 1, sub c Wro verwerkelijking in de naaste toekomst nodig wordt geacht, ten behoeve van de toekomstige functie van het gebied.

Artikel 17
Overige regels

Onder strijdig gebruik met dit bestemmingsplan wordt in elk geval verstaan het gebruik of laten gebruiken van gronden en/of gebouwen voor:

- aanlegplaatsen voor woonboten;
- seksinrichtingen, met uitzondering van de in de bestemming Wonen aangeduide seksinrichting.

Hoofdstuk 4
Overgangs- en slotregels

Artikel 18
Overgangsrecht

A Overgangsrecht bouwwerken

1. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel kan worden gebouwd krachtens een bouwvergunning, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot:
   a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
   b. na het tenietgaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de bouwvergunning wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is tenietgegaan.

2. Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig ontheffing verlenen van het eerste lid voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

3. Het eerste lid is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

B Overgangsrecht gebruik

1. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

2. Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in het eerste lid, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

3. Indien het gebruik, bedoeld in het eerste lid, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

4. Het eerste lid is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 19
Slotregel

Deze regels worden aangehaald als: 'Regels van het bestemmingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Hamdijk, Bovenlanden en Kuurbos'.

Vastgesteld ter openbare vergadering van de raad d.d.

, voorzitter

, griffier

Colofon

Opdrachtgevers
Gemeente Reiderland
Contactpersoon:
Mevrouw L. Hut

Gemeente Bellingwedde
Contactpersoon:
Mevrouw T. Blokzijl

Bestemmingsplan
BügelHajema Adviseurs

Fotografie
BügelHajema Adviseurs

Projectleiding
De heer mr. P. Schollema
BügelHajema Adviseurs

Projectnummer
195.23.50.00.00

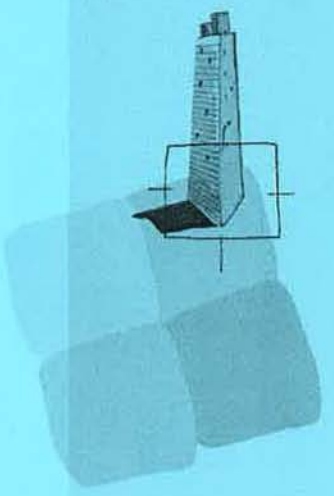

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordening en Milieu BNSP
Vaart nz 48-50
Postbus 274
9400 AG Assen
T 0592 316 206
F 0592 314 035
E assen@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort